

steg

Tidsskrift for kristen folkehøgskole nr 2 • 2023 • 87. årgang

Elevråd og demokratisk dannelse side 6

Vebjørn Selbekk om ytringsfrihet side 14

Portrettet: Morten Serkland side 19

Ytringsfrihet
og demokrati

!!?!?

Tom Arne Møllerbråten,
redaktør

Å skape store nok rom til motstridende meninger

Noen temaer er lette å snakke om, men vanskelige å praktisere. Vi kan forkynne høyt og tydelig hvor viktig og fint det er med tilgivelse, men det er først når vi selv blir bedt om å tilgi noe som er gjort mot oss, vi får kjenne tilgivelsens alvor og tyngde. Det er likeledes lett å være for ytringsfrihet, men langt mer krevende å forsvare den når andres ytringer går mot sentrale verdier vi selv står for.

Demokrati og ytringsfrihet henger uløselig sammen. Det første som ryker når diktaturer er i ferd med å bli innført, er ytringsfriheten. Russland er det mest opplagte eksemplet i disse dager. Journalister blir fengslet for å formidle noe annet enn det Putin vil. Uenighet forbudt! I Norge har vi både ytringsfrihet og demokrati, men det er ingenting av dette vi skal ta for gitt.

«Ytringsfrihet er en forutsetning for vårt menneskeverd», skriver Kierulff i boken *Hva er ytringsfrihet*. «Vi har, som mennesker, en verdi i oss selv, vi er våre egne mål, vi er ikke midler til noe annet.» Hvis vi skal ha «mulighet til å danne oss selv, og muligheten til å kritisere verden rundt oss», forutsetter dette informasjons- og ytringsfrihet. Folkehøgskole bør være et sted der ytring møter ytring, mening møter mening, ord møter ord.

Det vil alltid være mindretallets meninger og ytringer som er prøvesteinen på om vi lykkes med ytringsfrihet. Særlig utfordrende kan det være der en tidligere flertallsmening blir til et mindretall, og motsatt. Diskusjonen om ytringsfrihet blir lett fylt av følelser. Men prinsippene bør være viktigere enn følelsene i denne diskusjonen. Få i Norge har stått mer i stormen enn Vebjørn Selbekk. Les intervjuet med han i bladet.

Så var det dette med kanselleringskulturen, hvordan forholder vi oss til den? Når studenter ber om å bli skjermet fra professorer på universitetene med avvikende meninger, ser vi da hva som er på spill? Eller når studenter nekter å leie lokaler av pinsemenigheter fordi de er uenige i noe av teologien, ser vi da hva som er i ferd med å skje? Er det ytring eller kansellering fra studentene? I neste omgang kan det være muslimen som selger kebab vi ikke kan handle hos fordi han står for noe vi ikke liker.

Er skolene våre romslige nok til å romme elever med ulike meninger? Vi heier vel på et uenighetsfellesskap, gjør vi ikke? Vi liker vel når ulike standpunkter møtes i respektfull samtale? Jeg håper det. Et større problem er, etter min erfaring, at færre og færre elever ønsker å heve stemmen, uttrykke uenighet eller tør å ta en debatt. På sosiale medier er det kun godt voksne som flagger standpunkter. Ungdom sitter stille i båten. I klasserommet nøler elevene med å si sin mening hvis det ikke er i tråd med flertallsmeningen. Mange er redde for å krenke, og kanskje enda mer redde for å få negativt søkelys på seg. Har vi noen verktøy for å jobbe med dette? Kanskje elevrådsvalgene på Danvik og Ringerike kan stå som eksempler på hvordan vi kan jobbe med det? Les artikkel side 6.

Vi er innom to andre temaer også i dette nummeret. Andreas Melberg og Jostein Tvedten reflekterer begge over den lave søkningen til folkehøgskolene. Vi vil i første nummer til høsten dykke ytterligere inn i dette temaet. Det andre temaet flere er innom, er alderdom og seniorer i folkehøgskolen. Morten Serkland og Anne Gjerding har mye klokt å komme med her. Også Victoria Bø reflekterer over alderdom.

Med andre ord: Her er det mye bra stoff. Sett deg godt til rette med en kopp kaffe eller te og ta steg for steg gjennom dette nummeret. •

Tom Arne

Steg – tidsskrift for kristen folkehøgskole
Utgitt av Noregs Kristelige Folkehøgskolelag (NKF) og Informasjonskontor for kristen folkehøgskole
Pb. 9140 Grønland, 0133 Oslo

Telefon: 22 47 43 00
E-post: nkf@ikf.no
NKF på nettet: www.folkehogskole.no/nkf

Mål og visjon:
steg – tidsskrift for kristen folkehøgskole er medlemsblad for NKF, men har også som mål å nå ut til en bredere leserkrets både i folkehøgskolen, skoleverket, media og i samfunnet. *steg* skal være et blad for faglig fornyelse, inspirasjon og debatt knyttet til de kristne folkehøgskolenes hverdag, pedagogikk, formidling av kristen tro og arbeid med danning.

Utgivelser: Fire nummer i året

Redaktør: Tom Arne Møllerbråten
tom.arne@sagavoll.no
Telefon: 91 57 11 57

Redaksjonsråd:
Tom Arne Møllerbråten
Marie Wiland
Andreas Melberg
Julie Byberg Bø
Jon-Peter Asperud, Oslofjord
Ruth Silje Boklund, Stavern
Øystein Vegge, Sunnmøre

Design: Kristin Skeie Antoine, KSA_design
Trykkeri: 07 Media AS
Forside illustrasjon: Karoline Holhjem Soldal

Abonnement: Kr 200,-

Norges Kristelige Folkehøgskolelag (NKF)
Helge Kjøl Jr., Molde (leder NKF)
Geir Ertzgaard, Svalbard
Janne M. Severinsen, Sagavoll
Hilde-Karin Mauky, Ålesund
Kjetil Rydland, Hurdal Verk
Tor Inge Askeland (leder IKF)

Informasjonskontor for Kristen Folkehøgskole (IKF)
Tor Inge Askeland, Kristiansand (leder)
Hildegunn Gjesdal Tennebø, Nordfjord
Helge Kjøl Jr., (styreleder NKF)
Arnt Ole Grimstad, Sunnmøre
Kristina Sletten Andersen, Oslofjord

Sekretariat
Andreas Melberg, daglig leder, andreas@ikf.no
Julie Byberg Bø, informasjonsrådgiver, julie@ikf.no
Johan Smit, økonomirådgiver, johan@ikf.no
Hilde Haugen, administrasjonssekretær, ikf@ikf.no
Marie Wiland, rådgiver skoleutvikling, marie@ikf.no
Mette Røstum, informasjonsrådgiver, mette@ikf.no
Terje Wehus, informasjonsrådgiver, terje@ikf.no
Steinar Sundvoll, organisasjonsrådgiver, steinar@ikf.no

Innhold

- 4 Kult, men ikke barnslig
- 6 Treningsarena for demokratisk dannelse
- 10 Ytringsfriheten er truet
- 12 Kristendom og demokrati

14 Vebjørn Selbekk om ytringsfrihet

17 Viktige ord

19 Portrettet: Morten Serkland

22 Øyeblikk

24 Prosjekt Veihjelp

26 Bærekraftig mat

28 Masteroppgave om
andreårselever

31 Bokanmeldelse

32 Tips til morgensamling

34 Manus til morgensamling

36 Med bestemors blikk

- 38 Internatlederen: Eldgammel ny
- 41 Kurs: Putins hellige krig
- 42 Folkehøgskolrådet
- 44 Aktuelt
- 46 Quiz og kryssord

Opinionsundersøkelse:

Ungdom vil ha det kult og nyttig, men ikke barnslig

Sterk søker nedgang gjør at vi leter etter ungdommen. Det er fortsatt mange som søker friluftsliv og idrett, men over 2000 færre enn i fjor! Det er fortsatt soleklart største kategorien i skoleslaget, men for neste år er det flere plasser enn det er elever.

Av Andreas Melberg,
daglig leder i NK og IKF

Vi må søke nytt tilbud når det søkes mindre. Ikke fordi vi vil endre på målet om danning, men vi trenger treffende tilbud slik at de kommer inn i «danningshuset». Vi har klart det tidligere, og vi skal klare det nå.

Heldigvis for både ungdommen, samfunnet og oss velger fortsatt mange folke-

høgskole. Men når endringer skjer så brått, uventet og rammer oss så hardt at flere mister jobben, leter vi etter gullopsskriften.

Unge søker cash. Informasjonskontorene har lett og funnet noen svar. Opinion har spurt og gravd blant unge om livet og folkehøgskole. Unge ønsker en trygg og stabil fremtid, mer

«Vi må peke på det de faktisk vil lære på folkehøgskole, det som kan gi muligheter videre. Nytte!»

nå enn før. Krig og økonomisk usikkerhet har skapt endringer. De vil tjene penger og komme raskt ut i «nyttig utdanning».

Da er det bare å snu seg rundt og lage et folkehøgskoleår der elevene tjener penger! Herlig, lett og enkelt. Neppe så enkelt, og det hjelper ikke nødvendigvis bare med rabatt på 10.000 kr for noe som i utgangspunktet koster ett år, og det er danning de skal sitte igjen med. Unge kan lett jobbe inn mye cash samtidig som de studerer på nett og reiser til eventyrland etter nyttår. Vi trenger virkelig å levere det beste av det beste, og vise det også, for at folkehøgskole i det hele tatt skal bli vurdert av unge.

Nyttig danning. At allmenndanning er nyttig, er ikke lett å forklare folk uten grå hår. Unge krever et annet språk. Vi må gjøre oss nyttige for de med både trygghetstrang, eventyrlyst og behov for stabilitet. Allmenndanningen må, slik vi alltid har gjort, kles inn

i en drakt som de ønsker å velge. Opinion sier: Kult, men ikke barnslig. Friår, men samtidig nyttig.

Smak litt på «nyttig for ungdommen». Kan vi fronte mer nytte? Et år du trenger for å trene relasjonsmuskelen. En muskel du trenger for de fleste jobber. Noe som gir nettverk, bygger karriere og skaper et godt liv. Satt på spissen, men samtidig må vi lete etter og nytten. Vi må peke på det de faktisk vil lære på folkehøgskole, det som kan gi muligheter videre. Nytte!

Vi vet nytten av danning på folkehøgskole, men den nytten må oppleves. Beskrivelsen er ikke lett å forstå og kan oppleves unyttig. Da må vi beskrive alt annet som er nyttig med et år på nettopp din folkehøgskole.

Korona, idrett- og friluftsliv. Fortsett med idrett og friluftsliv i folkehøgskolen. Både fordi det er god danning og fordi det trekker elever. Fortsett er det de linjene som

trekker flest elever til folkehøgskolen. Men de trekker færre, og da er vi for mange med det tilbudet.

Spørsmålet er om denne trenden varer. Med over 2000 færre søkere i denne kategorien fra ett år til det neste brått og uventet. Det har aldri skjedd før, og vi leter etter årsaker.

For to år siden var vi i koronatid. Ingen-ting har så dramatisk endret unges vaner som de to koronaårene. Når endringen i vårt søkermønster har endret seg så brått, finner jeg ingen annen stor samfunnstrend som kan være hoveddriver. Korona gjorde 16-17-åringene mindre interesserte i friluftsliv og organisert idrett.

Dette er synsing på høyt nivå, men still spørsmålet til unge dere får til høsten. Ikke hvordan det preget dem (de har dere fått til skolen), men hvordan de mener «sen-virkning» av korona er for ungdommen. •

Folkehøgskolen – en treningsarena for demokratisk dannelse

Katinka Salomonsen
Grane, rådgiver i
Folkehøgskolerådet

Av Marie Wiland,
Av Marie Wiland (NKF)
og Katinka Grane (FHSR)

I denne artikkelen skal vi se nærmere på hvorfor de unge har blitt mer forsiktige med å si meningen sine, og belyser hvordan og hvorfor folkehøgskolen kan være en god treningsarena for dette gjennom to eksempler fra Ringerike og Danvik Folkehøgskole.

Politisk korrekt. Er det en forskjell på hva man kan si og hva man bør si? Hvem bestemmer hva som er «innafor», og hvorfor? Diskusjonen om hva ytringsfriheten rommer og et slags «jantelov»-comeback kan gjøre det nødvendig å stille spørsmålstegn ved politisk korrekthet. I UNG-undersøkelsen sier 4 av 10 «at de ikke kan si hva de mener fordi samfunnet har blitt for politisk korrekt». Hva er egentlig ytringsfriheten, og hvorfor er vi så avhengige av meningsmotsetninger i den offentlige debatten?

Meningsbryting. Førsteamanuensis i jus ved UiO, Anine Kierulf, forteller at både demokratiet og ytringsfriheten er avhengig av at ulike stemmer og meninger møtes. Kierulf understreker at «om hele grupper av stemmer ikke blir hørt, eller om flere synspunkter ikke blir fremsatt, blir det mindre reell meningsbryting og en mer ensformig og mindre opplyst debatt». Denne meningsbrytingen er derfor sentral i opprettholdelsen av et moderne demokrati. En reell

For tredje år på rad sier dagens unge at de er redde for å ytre seg i frykt for å si feil ting. Det kommer frem i Opinions UNG-rapport for 2023. Den slår også fast at de unges engasjement er i ferd med å stagnere. Skyldes dette redsel for kansellering, liten framtidstro eller rett og slett mangel på trening i å ytre seg?

uenighet eller konflikt er viktige elementer i demokratisk dannelse.

Retten til ytringsfrihet kan utfordre retten til ikke å bli krenket, altså individuell autonomi. Men har vi egentlig rett til å ikke bli krenket? Vi har rett til å ikke bli utsatt for hatefulle og diskriminerende ytringer etter straffelovens §185. Selv om denne paragrafen brukes aktivt, skal det likevel litt til før en ytring rammes av straffeloven. Mange ytringer og meninger vil ofte havne et sted mellom «litt på kanten» og «ikke innafor, men ikke ulovlig». Da står vi igjen ved spørsmålet om hvem som får definere hva som er innafor og utafor.

Godt debattklima. Mange unge har gjort smertefulle erfaringer særlig med ytringer på nett. 8 av 10 har observert hatefulle ytringer på nett, 22 prosent har selv blitt ekskludert eller utestengt og 12 prosent har blitt direkte mobbet på sosiale medier. En sunn og fruktbar debatt avhenger av deltakere som tør å ta del i samtalen. Samtidig må de respektere sin motpart. Hva som definerer spillereglene i en debatt påvirkes også av den kulturen debattrommet befinner seg i og hvem som deltar. Men suksess krever trening – og meningsutveksling er intet unntak.

Er vi rett og slett litt ute av trening? Eller, mangler ungdommen treningen som eldre generasjoner tar for gitt? De unges synkende engasje-

ment kan ikke kun forklares av frykten for å bli kansellert. Det å tørre å ytre seg, og også tørre å prioritere å ytre seg, avhenger av et politisk engasjement og en optimisme eller tro på at man kan utgjøre en forskjell. For mange unge er ikke politisk engasjement nødvendigvis synonymt med gjennomføringskraft.

Ifølge UNG-rapporten kjenner flere unge på en slags maktesløshet. De har lenge vært det vi assosierer som «klimagenerasjonen», eller «Thunberg-generasjonen». De har gått i tog, demonstrert, streiket og ytret seg. Samtidig har de opplevd at engasjementet deres ikke har ført noen vei. De har generell liten tro på at ting vil bedre seg – hverken når det gjelder krig, terror, priser eller ikke minst klima og miljø. Hele 61 prosent tror planetens tilstand vil forverres i løpet av de neste 10 årene. Og nesten 50 prosent av de unge sier de har mindre tillit til myndighetene på grunn av måten de har håndtert klimaendringene på.

Treningsarena på to skoler

På folkehøgskoler er det lav terskel for å delta og bli tryggere på å ytre sin mening. Dermed kan folkehøgskolene være en god treningsarena for demokratisk dannelse, og er potensielt det stedet eleven finner sin stemme. Vi har vært på to skoler, Ringerike og Danvik,

Partiet Forum på Ringerike presenterer sitt program.

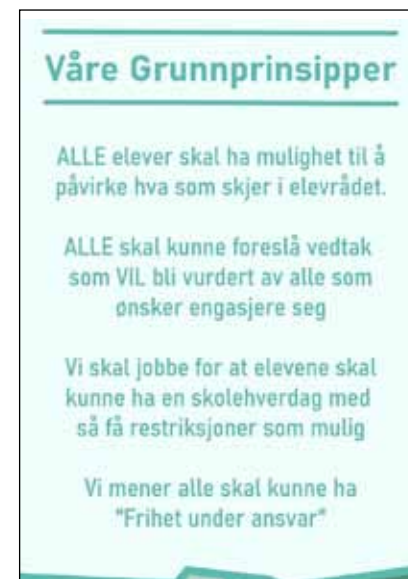
Helsepartiet De Rosa på Ringerike.

for å høre hvordan de arbeider med demokratisk deltakelse.

Ringerike Folkehøgskole

På Ringerike folkehøgskole har de innført en litt annerledes elevrådsmodell. De ville skape en mer virkelighetsnær parallell til det norske valgsystemet, og satte i gang et «demokratisk elevrådsvalg». Elevene får i oppdrag å danne parti, lage partiprogram og finne aktuelle mandater som kan stå på valg. De skal utforme valgkampmateriale, gjennomføre partilederdebatt og en valgdag. Dette mener skolen gir elevene trening i hva det vil si å være en demokratisk borger i det virkelige liv.

Deltakerstyrt. Rektor ved Ringerike, Morten Eikenes, trekker frem at prosjektet er samtalestyrt, erfaringsbasert og deltakerstyrt. >>

Partiprogrammet til Forum på Ringerike.

<< Det gir inngang til å snakke om mange temaer knyttet til demokratisk dannelse og deltakelse.

Når vi forbereder partilederdebatter, kan vi for eksempel ta opp temaet hersketeknikk og hvordan vi på Ringerike kan få til debatter uten dette. Det er også en naturlig inngang til å snakke om utviklingen av demokratiet i Norge og hvordan partiene ble til, forteller Eikenes.

Det nye elevrådet får et budsjett på 20.000, og mye av valgkampretorikken og partiprogrammene har i skoleåret 2022/2023 handlet om hvordan disse ressursene skal fordeles. Helsepartiet de rosa ville for eksempel bruke noe av pengene til gratis mensprodukter og kondomer. Det andre partiet i årets valgkamp, Forum, hadde mer søkelys på elevenes frihet og individuelle rettigheter på skolen.

Partidannelse. Resultatet av valget styrer sammensetningen av elevrådet. Her kan representativitet bli et problem, for eksempel om noen klasser eller internatavdelinger ikke får inn representanter i elevrådet. Dette løste de i år ved å ta inn to ekstra representanter fra to avdelinger.

Idrettslærer, Einar Lindhjem, forteller at elevene først kan bli litt handlingslammet når de får beskjeden om å sette i gang partidannelsen. Musikal-elev og representant for Helsepartiet de rosa, Sunniva Treider Sme-stad, sier imidlertid at når én gruppe elever starter det første partiet, hiver andre seg på rimelig kjapt.

De forstår at de må gjøre noe for å få gjennomslag for sine egne ønsker og behov, påpeker Smestad.

Lyttepost. Det «folkevalgte» elevrådet får en sentral rolle i styringen av skolen. Elevrådet er med på å sette agendaen, og er en viktig lyttepost for rektor Eikenes. Han nevner at elevene for eksempel ble hørt i sitt ønske om utsatt start på dagen. Rektor har også tatt opp utfordringer med lav deltakelse på morgensamlingen og fikk nyttige innspill fra elevrådet. Han kan også i møte med hele elevflokket bruke uttrykket «dette har jeg snakket med elevrådet om», som når tema

for eksempel er rus. Elevrådet kan også på selvstendig grunnlag melde inn bekymringer og være med på å belyse situasjoner som gjelder en større del av elevgruppa. Denne tillitten og meningsutvekslingen mellom elevrådet og rektor gir trygghet og skaper litt som går begge veier.

Lav terskel. Elevene selv forteller også at de har lært mye av å være med på elevråds-opplegget på Ringerike og mener de får mer innflytelse med dette systemet. Selv om flere av dem som har endt opp i elevrådet hadde politisk erfaring, er det likevel stor deltakelse blant dem uten. Aurora Galaaen Grindaker, elevråds-leder, elev på linja Utøvende musikk og representant for partiet Forum, forteller at det er lav terskel for å delta fordi det er lav fallhøyde.

Folk er allerede trygge på hverandre, og det skaper et godt grunnlag for en trygg demokratisk opplevelse, påpeker Grindaker.

Hun sier videre at det er «god trening i det å tørre å snakke med folk». Erfaringen «bidrar til at folk tør å ytre seg både på grunn av mengdetrening og meningstrening», forteller hun.

Folk lærer å bruke stemmen sin.

Danvik folkehøgskole

På Danvik folkehøgskole har de også innført en annerledes valgmodell, slik som på Ringerike. Som medieskole har ytringsfrihet en sentral plass. «Vær-varsom-plakaten» brukes aktivt i undervisningen, og elevene får veiledning og trening i hvor skillet går mellom ytringsfrihet og krenkelse. Skoleåret 2022/2023 ville Danvik også utfordre elevene sine i forskjellen mellom det å lære om demokrati og det å erfare demokrati. Derfor innførte de en klassisk valgmodell, der elevene måtte danne partier og stemme slik som de må ved ordinære valg ellers i samfunnet.

Demokrati. På Danvik introduseres valgordningen for første gang i løpet av oppstartsdagene, og ca. 6 uker inn i skoleåret arrangeres det et lørdagsopplegg med demokrati som tema. Vi intervjuet rektor ved skolen, Hege Norøm, som forteller at de hadde både samtaler om hva et demokrati er, hvilke

fordeler og ulemper det er ved demokrati som styreform, samt en gjennomgang av ulike styringsformer. I tillegg benyttet de et demokratispill laget av Rafto-stiftelsen som engasjerte stort (se boks).

Krever mer. Valgordning-modellen med partidannelser, valgkamp og valgdag krever en del mer fra både elever og ansatte enn den tradisjonelle elevrådsordningen. Elevene er ofte vant med elevråd fra før, men Norøm forteller at det er en større terskel for elevene å involvere seg kun ut ifra egen interesse og vilje. Mange har ikke erfaring fra politisk arbeid. Resultatet av både valget og hvor vellykket ordningen blir avhenger dermed også litt av hvor drevne elevrådet og elevrådsleder er i demokratisk arbeid fra før av, påpeker Norøm. I likhet med Ringerike, tok det derfor litt tid å få satt i gang dannelsen av partier, men så snart dette var gjort, begynte ballen å rulle.

Den nye måten å velge elevråd på har ført til stort engasjement blant elevene. På selve valgdagen var det tilnærmet 100 prosent valgdeltakelse. Selv om modellen krever mer av elevene og de ansatte, mener Norøm det er bra.

Som rektor mener jeg det er et veldig viktig demokratisk poeng, og det har nok på sett og vis vært bra at elevrådet har slitt litt. Det ligger mye læring i det, og i ethvert demokrati har man utfordringen med «gratispassasjerer» og manglende engasjement. Men for elevene som står på er dette selvfølgelig krevende, påpeker Norøm.

Det å finne gode løsninger på å formidle elevrådsdiskusjoner og medbestemmelser ut til alle elevene, ble en sentral utfordring og kampsak på Danvik. Norøm forteller at dette ble tydelig i valgkampen, da «et parti som i liten grad hadde tenkt godt nok igjennom hvordan de skulle få innspillene fra alle elever med seg inn i arbeidet falt igjennom, selv om de kanskje hadde de sakene flest engasjerte seg i. Da elevene stemte, valgte de det partiet med best sikring av gode demokratiske ordninger».

Norøm har erfart at god veiledning og støtte både gjennom og etter valgprosessen er avgjørende, og mener det er viktig at man legger til rette for refleksjon rundt ulike

Brød og likestillingspartiet på Danvik.

situasjoner som kan oppstå. Det tror Norøm «gjør elevene mer bevisste på egen rolle som demokratisk medborger».

Norøm oppfordrer til at folkehøgskolene utnytter sitt potensial for å være en arena for demokratisk læring gjennom en slik valgordning. Hun var «imponert under paneldebattene over hvor gode spørsmål som kom, og hvor gode elevene var til å utfordre de ulike partiene». «Ikke minst var det både morsomt og lærerikt da partidannelsen sto på, et vanvittig engasjement i paneldebattene med eget pressekorps til stede og en valgkamp stortingspartiene bare kan misunne», forteller Norøm.

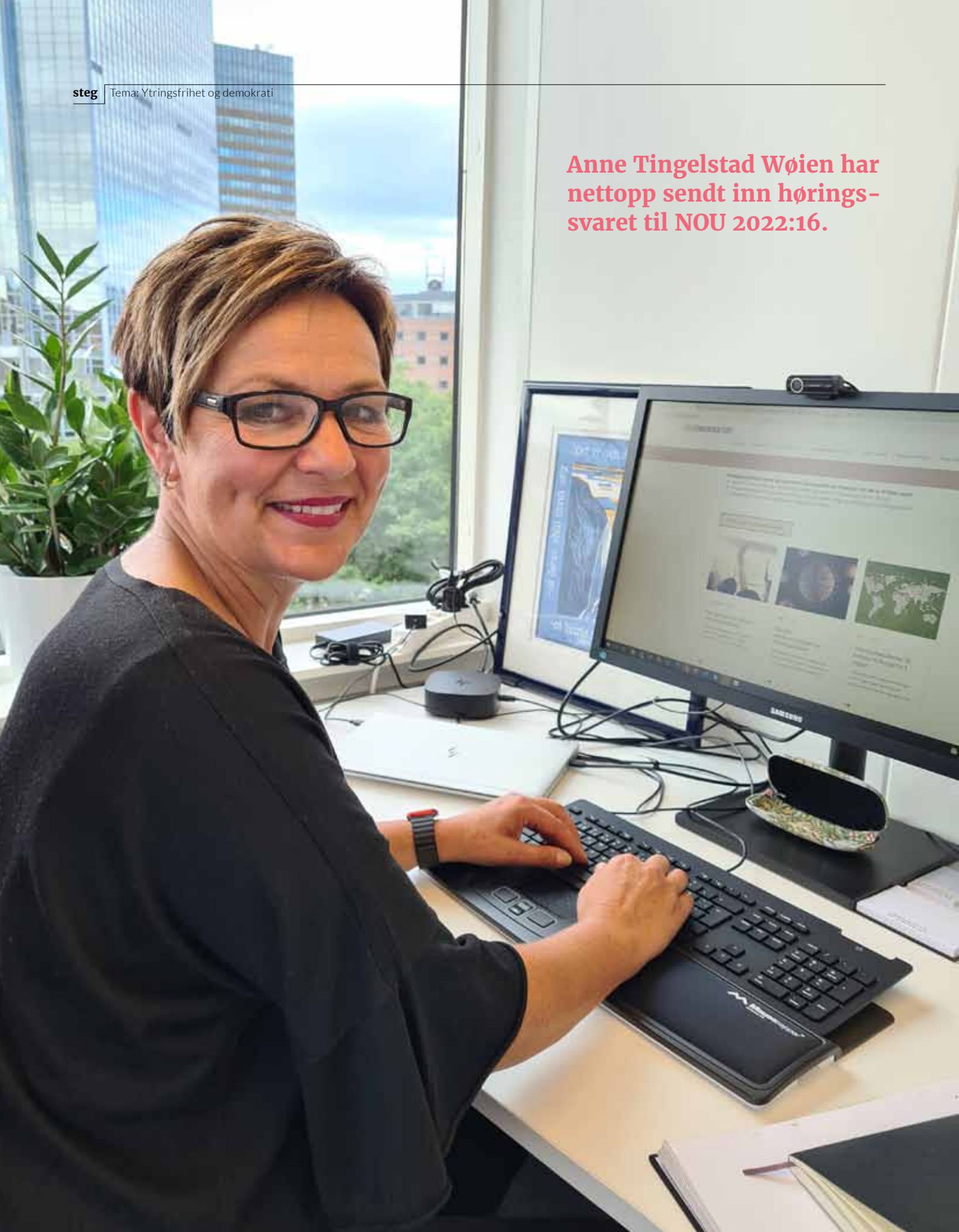

Paneldebatt på Danvik.

Demokratispill

Et demokratispill kan ha stor effekt på forståelse av demokrati. Rafto-stiftelsen har utviklet et spill som Danvik anbefaler. Det går ut på at elevene danner egne stater, prioriterer demokratiske rettigheter og løser ulike utfordringer i grupper. Et slikt spill vil kreve at man har satt av nok tid. Det er også en fordel at den som leder samlingen kjenner spillet på forhånd, slik at man velger utfordringer som gruppene skal løse som virkelig får frem de gode diskusjonene. Norøm anbefaler også Stortingets demokratispill for skoler i Oslo-området.

Anne Tingelstad Wøien har nettopp sendt inn hørings-svaret til NOU 2022:16.

Mener ytringsfriheten er truet:

– Folkehøgskolene spiller en sentral rolle

Foto: Svein Finneide

Av Julie Byberg Bø,
informasjonsrådgiver
IKF

Daglig leder i Folkehøgskolerådet, Anne Tingelstad Wøien, mener folkehøgskolenes oppgave er å gjøre elevene i stand til å bygge og holde demokratiet i Norge ved like.

Folkehøgskoleelever bør møte engasjerte lærere og ansatte som har en forventning til elevene om at de skal vokse og utvikle seg gjennom skoleåret, sier daglig leder i Folkehøgskolerådet, Anne Tingelstad Wøien.

I høringssvaret til NOU 2022:16 «En folkehøgskole for alle», foreslår Folkehøgskolerådet at demokrati, allmenndanning, folkelig opplysning, aktivt medborgerskap og menneskeverd i fremtiden skal bli en del av folkehøgskolenes formålsparagraf.

– Jeg er svært opptatt av at folkehøgskolenes hovedfokus skal være å myndiggjøre elevene i tråd med Nikolai Grundtvigs opprinnelige ideer. Det handler om å bevisstgjøre elevene på seg selv og valgene de tar, sier Tingelstad Wøien.

Tilbakegang i demokratier. Tingelstad Wøien mener folkehøgskolenes viktigste oppgave er å bidra til å utvikle bevisste borgere gjennom diskusjoner og samtaler.

– Dagens verdensbilde er flyktig, fragmentert og vanskelig å få oversikt over. Mediene og påvirkningskanalene er utallige, samtidig som nett-troll og kunstig intelligens i økende grad bidrar til å skape fortellinger og nyheter som ikke er sanne.

Hun peker på at demokratiene i verden har tilbakegang.

– Folkehøgskolenes oppgave er å gjøre

elevene i stand til å bygge og holde demokratiet i Norge ved like, sier hun.

Bredere forståelse. – Jeg håper og tror at ungdom som har gått på folkehøgskole har en bredere forståelse av demokratiet enn andre, sier Tingelstad Wøien.

Hun mener det er en av hovedgrunnene til at folkehøgskolene er til.

– Det burde kommet tydeligere fram for både elever, foreldre og rådgivere i videregående skole. Jeg skulle ønske myndighetene så dette og framsnakket folkehøgskolene som et verktøy i utviklingen av demokratiet vårt, sier hun.

Tingelstad Wøien mener ytringsfrihet er en avgjørende del av demokratiet.

– Det er utrolig viktig at alle har og våger å stå for egne meninger. Men det må også være mulig å kunne ytre dem uten å bli trykket ned, sier hun.

Men evne til å lytte å reflektere over andres mening er også en del av den demokratiske danningen, ifølge Tingelstad Wøien.

– Det handler om å kunne se seg selv og egne meningers påvirkning på mennesker rundt seg, sier hun.

Ytringsfriheten truet. Tingelstad Wøien mener ytringsfriheten i dag er truet – også i Norge.

– En av grunnene til det, er at det har blitt enkelt å kritisere folk bak et tastatur, sier hun.

En flom av negative kommentarer på nett kan hindre folk å stille til politiske valg både lokalt og sentralt, ifølge Tingelstad Wøien.

– Derfor er det viktig at også folkehøgskoleelever blir utfordret på egne meninger og får reflektert over dem sammen med andre, sier hun.

Frihet til å mene. – Hva betyr ytringsfrihet for deg?

– Det betyr frihet til å mene det man mener, samt evne til å lytte og ta hensyn til andre.

Tingelstad Wøien mener ytringsfrihet er avgjørende for å opprettholde et godt og vel-fungerende samfunn.

– Hvordan kan ytringsfriheten bevares?

– Vi må trygge ungdommen og lære dem hvordan demokratiet fungerer. Det betyr at folkehøgskolene ikke kun må engasjere seg i aksjoner for enkeltsaker, men også se mulighet for å ta ansvar for helheten, sier hun. •

«Folkehøgskolenes oppgave er å gjøre elevene i stand til å bygge og holde demokratiet i Norge ved like.»

Hvilken politikk kan forvalte arven etter tusen år med kristendom?

Kristendommen dukket ikke plutselig opp som en høyrepopulistisk kjepphest. Den har preget Europa, og Norge, i minst et årtusen.

Av Joel Halldorf

Professor i kirkehistorie og skribent i tankesmien
Skaperkraft

«Jeg er kvinne, jeg er mor, jeg er kristen!» Slik beskrev Italias nye statsminister Giorgia Meloni seg selv i en tale som gikk viralt i høst.

Høyrepopulisme. Dermed sluttet hun seg til den lange rekken av ledere som henter støtte fra kristendommen for å drive politikken i autoritær retning. Dette har vært et viktig tema i europeisk høyrepopulisme gjennom Viktor Orbán i Ungarn, Marine Le Pen i Frankrike og hos de svenske Sverigedemokraterna. I en helt egen liga er Vladimir Putin, som gjerne vil ses sammen med Moskva-patriarken, og rettferdiggjør krigen i Ukraina med henvisninger til et hellig Russland.

Utenfor Europa kan man se det samme mønsteret i det amerikanske mellomvalget, som nå går inn i en intens fase, og i valgkampen til Brasils president Jair Bolsonaro.

Sekularisering. Det har blitt så vanlig at vi er blitt vant til det, men egentlig burde vi være overrasket. Ikke over at noen få politikere refererer til kristendommen, men at det får massevis av mennesker til å stemme på dem. For i hundre år har akademikere fortalt oss at verden, og spesielt Europa, vil bli sekularisert. Likevel står Meloni på et politisk massemøte og proklamerer at hun er kristen, og for det blir hun møtt med jubel og kronet til statsminister.

Er man skeptisk til høyrepopulisme og

den amerikanske kristne høyresiden, er det lett å tenke at motsvaret til deres omfavnelse av kristendommen må være sekularisering. For bekrefter de ikke venstresidens og en del liberale sine mistanker om at kristendommen er en dypt reaksjonær kraft? Da burde svaret være å kvitte seg med kirken, og håpe at høyrepopulismen går med i dragsuget.

Tusen år. Men det er flere problemer med denne analysen. Det ene er at den ser bort fra at kristendommen ikke plutselig dukket opp som en høyrepopulistisk kjepphest. Den har preget Europa, og Norge, i minst et årtusen.

16. oktober var det St. Olavs dag, årsdagen for hans dåp i katedralen i Rouen for over tusen år siden. Det er en begivenhet som symbolsk innleder Olavs vei mot å gjøre Norge til et kristent rike.

Rettsvern. Dette fikk store konsekvenser for Norges kultur og politikk. Kvinner og barn fikk sterkere rettsvern. Ættenes makt avtar. Det blir slutt på å eie slaver. Fattigomsorgen bygges ut og det opprettes sykestuer. Katedralene vokser frem. Utdanningen styrkes gjennom bøker og katedralskoler.

Denne historien vil alltid være med oss – høyrepopulismen har ikke monopol på

den, men den kan ha ulike politiske farger. Allerede når demokratiet tar form i Vesten, er kristne ideer om alle menneskers frihet og selvstendighet avgjørende, og vekkelsesbevegelsene er dypt engasjert i prosessen.

Velferdsstaten. Når de skandinaviske landene bygger sine velferdsstater, henter de også inspirasjon fra denne arven. Erling Olsen, dansk minister og professor i samfunnsøkonomi, beskrev velferdsstaten som en sekularisert versjon av budet om å elske sin neste. Og den svenske finansministeren Ernst Wigforss, som gjorde mer enn de fleste for å skape den svenske velferdsstaten, ble påvirket av både oppveksten i Misjonsforbundet og studier av Augustin.

Se fremover. Tusenårsfeiringen av Norge som nasjon og av kristendommens inntreden, nærmer seg, og det er et jubileum som gir anledning til å se tilbake på historien. Men det er også en mulighet til å se fremover. Og spørsmålet er ikke om Norge er et land preget av kirken og kristen tro, for det er et udiskutabelt faktum.

Nei, det vi må tenke på er hva det vil bety for fremtiden. Hvilken politikk kan forvalte arven etter tusen år med kristendom? •

Teksten ble først publisert i avisa Dagen.

«Allerede når demokratiet tar form i Vesten, er kristne ideer om alle menneskers frihet og selvstendighet avgjørende, og vekkelsesbevegelsene er dypt engasjert i prosessen.»

Joel Halldorf om demokrati

Hentet fra boken *Gud: Återkomsten*

Utvalg og oversettelse av Tom Arne Møllerbråten

«Et demokratisk økosystem skapes gjennom utdannelse, men også av gjennom gode offentlige samtaler og et levende og vitalt sivilsamfunn. Det finnes flere studier som viser en sammenheng mellom et levende foreningsliv og et fungerende demokrati.»

«Et fungerende demokrati krever at innbyggerne lærer seg å samarbeide og leve sammen. De må overvinne selviskheter og knytte bånd mellom seg, akkurat det som skjer når vi samarbeider på frivillig basis.»

«De klassiske folkebevegelsene – arbeiderbevegelsen, avholdsbevegelsen og vekkelsesbevegelsene – var avgjørende for denne prosessen [med å skape det svenske demokratiet] på 1800-tallet. Frikirkene var ikke bare en del av denne prosessen, men de var ledende: siden de var først ute, ble de mønsterdannende for de andre. Det gjelder ikke bare introduksjonen av foreningsformen med protokoll, regnskapsdokumenter og matrikler, men også for folkebevegelseskulturen i det store og hele: sanger, sosiale fester, kaffedrikking og demonstrasjonstog.»

Foto: C. Sturmark

Når skal man tie?

Foto: Shutterstock

7. januar 2015 ble redaksjonen i Charlie Hebdo utsatt for et terrorangrep knyttet til avisens publisering av Muhammed-karikaturer. Totalt ble tolv mennesker drept og elleve såret. (SNL)

Vebjørn Selbekk, sjefredaktør i Dagen, sluttet å telle drapstrusler da antallet bikket 50.

Foto: Svein Finneide

Av Julie Byberg Bø,
informasjonsrådgiver
IKF

-Situasjonen var ekstrem. Det var helt klart det mest krevende kapitlet i mitt liv, og det var ingen selvfølge å få komme ut av det med livet, ekteskap, humor og psyke i behold, sier Vebjørn Selbekk.

Han har vært sjefredaktør i avisa Dagen i 13 år. Før det var han sjefredaktør i ukeavisa Magazinet. I 2006 valgte han å gjengi karikaturene av profeten Mohammad. Det førte med seg utallige drapstrusler, ett år med politibeskyttelse og flytting for han og familien.

Angrer han? Nei, han tror ikke det.

– For meg var det ikke en provoserende handling. Min intensjon var å informere, sier Selbekk til *steg*.

Blir ikke stress. – Ytringsfrihet er den mest fundamentale menneskerettigheten vi har, sier Selbekk.

Norsk presse er underlagt det etiske regelverket i Vær Varsom Plakaten (VVP). Hvis et redaksjonelt medie bryter retningslinjene, kan de bli felt i Pressens faglige utvalg.

Sjefredaktøren har det øverste ansvaret

for innholdet som publiseres i et medie. Noen ganger er etikken så usikker at han må ta den endelige avgjørelsen.

Selbekk er sjelden i situasjoner der han er helt i tvil om riktig og galt. Hverdagsdilemmaer som for eksempel hvor mye de skal anonymisere involverte i en rettsak, møter de derimot ofte.

– Slike avgjørelser tar mye tid. Jeg blir ikke stressa, da jeg synes det er spennende og interessant å jobbe med den typen avveininger, sier han.

Ble stående alene. – De ekstreme islamistiske miljøene har sterke meninger. Jeg visste publisering var risiko, men ville ikke gi dem redaktørmakt gjennom å ikke publisere. Da ville jeg latt dem bestemme hva som skulle trykkes i en fri avis i et fritt land, sier Selbekk.

Karikaturstriden startet da den danske avisen Jyllands-Posten publiserte karikaturtegninger av profeten Muhammed. Islamsk lære forbyr avbildning av levende vesener generelt, og profeten spesielt.

Magazinet var ikke den eneste norske avisen som valgte å gjengi Mohammed-karikaturene.

– Selv om andre større medier gjorde det samme, ble jeg stående alene i stormen og fikk ansvaret politisk og utad.

Sluttet å telle. Dagen etter publisering fikk Selbekk den første ubehagelige e-posten. Den var med engelsk tekst og med to bilder av et forbrent lik i likkiste som vedlegg. Ett på avstand og ett nærbilde. «I wait you're death», sa teksten, i tillegg til at «du har hånet den hellige profeten, og du skal dø».

– Det var guffent, men det er ulike måter å tolke budskapet på. Enten som en drapstrussel eller som en trosytring.

To dager senere kom den første åpenbare drapstrusselen. Deretter fikk han 50 tilsvarende trusler på få dager. Da sluttet han å telle.

Vandrende terrormål. Sjefredaktøren i Dagen gikk fra å ha et rolig liv, til å få drapstrusler. Han måtte drive mediehåndtering fra innland og utland og forholde seg til politisk press.

– Det har vært noen heftige runder, sier han.

Selbekk har tre barn og en kone. Den mest intense perioden varte omkring en måned, men han og familien måtte ha politibeskyttelse hele året.

– Det verste var at familien min også måtte beskyttes. Jeg hadde tatt en profesjonell yrkesavgjørelse, som jeg må stå for, men det hadde ikke de gjort. Likevel fikk de livet snudd på hodet, sier han.

Selbekk forteller at kona hans på et tids-

punkt måtte spørre seg selv om det var farlig for barna deres å være sammen med faren sin.

– Jeg var et vandrende terrormål.

Ble mer samlet. Hverdagen gikk i å bo-sette seg ulike steder, for så å flytte videre. En uke lå de i dekning. Adressen på hjemstedet hadde ligget tilgjengelig på nettet og var blitt spredt videre. Ofte kjørte biler som ikke hørte til der opp mot huset. Til slutt solgte de hjemmet.

– Det føltes så utrygt. Vi så ingen annen mulighet for å gi barna tryggheten tilbake, men det gjorde at de ble dratt opp fra rota, sier Selbekk.

Han tror at en slik sak kunne sprengt

>>

Vebjørn Selbekk opplevde å selv bli et terrormål under karikaturstriden. Foto: NRK

«Ytringsfrihet er også for de kontroversielle meningene. I et flerkulturelt samfunn som vi har, med ulike religioner og bakgrunner, må vi bli mer herda og tåle å bli krenka.»

<<

familien og ekteskapet i filler.

– For oss fikk det motsatt effekt – vi ble ført nærmere sammen. Det var en unik opplevelse av å være oss fem mot resten av verden.

I etterkant av truslene har familien Selbekk blitt enda mer sammensveiset, og selv om ungene nå har blitt store og flyttet ut, har de et nært forhold til foreldrene.

– Vi har så mange felles erfaringer, sier han.

Nytt syn på ytringsfrihet. – *Var det verd det for ytringsfriheten?*

– Jeg tror det. Hendelsen var sjelsettende, og ytringsfriheten og oppfatningen av det ble satt på spissen, sier Selbekk.

I perioden ble ytringsfrihetsspørsmål diskutert i allmennheten på en ny måte, ifølge sjefredaktøren. Nordmenn snakket om det i kantina, på kontoret, på trikken og i hjemmet – ikke kun i organene i og rundt pressen.

– Viktigheten av ytringsfrihet ble en viktig debatt som fortsatt går i dag. Ekstrem religion har også fått mer oppmerksomhet, sier Selbekk.

Kanselleringskultur. – *Er ytringsfriheten under press i dagens samfunn?*

– Ja – men det spørs hvilket nivå man ser det på. Norge er i en mye bedre situasjon enn resten av verden. Det er ikke mange her som lever i slike samfunn, og vi må huske at vi er

ytterst på den grønne gren i det bildet med friheter andre lengter etter, sier Selbekk.

Han peker på at i Norge har vi andre ytringsfrihetsutfordringer enn andre deler av verden.

– Her blir du ikke straffet for ytringene dine, men du kan bli kansellert. Vi har en kanselleringskultur, som gjør at man kan ende utenfor dersom man ytrer ekstreme meninger, sier han.

Slike holdninger er Selbekk svært kritisk til.

– Ytringsfrihet er også for de kontroversielle meningene. I et flerkulturelt samfunn som vi har, med ulike religioner og bakgrunner, må vi bli mer herda og tåle å bli krenka, sier han.

Ikke absolutt. Ytringsfriheten i Norge er ikke absolutt, i og med at vi har et lovverk som begrenser på enkelte måter, for eksempel regler om rikets sikkerhet, ifølge Selbekk.

– Men vi har veldig vide grenser for ytringsfrihet i Norge, sier han.

Selbekk mener man kan bevare ytringsfriheten i Norge ved å øve oss på å ikke bli så lett krenket.

– Man må akseptere at andre mennesker har andre meninger og heller bli mer nysgjerrig på hvorfor de mener som de mener. Vi må ikke la de krenkede få veto, som etter min mening karikaturstriden handlet om, sier han. •

Magazinet

Magazinet var en kristelig avis som utkom i Oslo fra 1989 til 2007.

Avisen ble grunnlagt som månedstidsskrift i 1989, var ukeavis fra 1996, og dagsavis med tre utgivelser ukentlig i 2005–2007. I 2008 fusjonerte Magazinet med dagsavisen Dagen og kom mellom 2008 og 2011 ut under navnet DagenMagazinet frem til den ble hetende bare Dagen fra 1. april 2011.

Magazinet gjenga 10. januar 2006 faksimiler av de 12 karikaturtegningene av Muhammad som var publisert i Jyllands-Posten i Danmark.

Kilde: Store norske leksikon

Wikipedia om

Identitetspolitikk, PK, Woke og Cancel Culture

Identitetspolitikk

Identitetspolitikk er et omstridt begrep som kan betegne politisk mobilisering på vegne av identitetsgrupper som tar utgangspunkt i opplevelsen av at en gruppe har blitt utsatt for urettferdighet, undertrykking eller marginalisering, men som ofte brukes retorisk mot slik mobilisering. Begrepet har særlig vært brukt til å beskrive grupper som kjemper for kulturelt, etnisk eller religiøst definerte grupper/minoriteters rettigheter, kvinners rettigheter og LHBT+-befolkningens rettigheter. Begrepet har også blitt brukt på andre måter, f.eks. om restriktiv innvandringspolitikk eller høyreradikale nasjonalistiske

agendaer som tar sikte på ekskludering av bestemte grupper.

Politisk mobilisering for en gruppe med nasjonal identitet eller for å skape en felles nasjonal identitet kalles nasjonalisme. Mobilisering for å fremme likestilling mellom kjønn, feminisme, kan i noen former regnes som identitetspolitikk. Et kjenne-tegn for identitetspolitikk er en holdning til at demokrati, universelle rettigheter og fritt marked ikke er tilstrekkelig for å sikre minoritetsgruppers rettigheter, respekt og egenart.

Kritikere av «identitetspolitikk» hevder ofte at det de mener er identitetspolitikk

innsnevrer ytringsfriheten. Dette kan gi utslag i at aktivister nekter politiske motstandere tilgang til offentligheten, også kjent som scenenekt eller no-platforming. En annen vanlig kritikk av identitetspolitikk er at den paradoksalt kan fremme rasisme fordi gruppetilhørighet avgjør hvem som kan ytre seg på vegne av en gruppe.

Woke

Woke (engelsk for «våken, oppvåknet») er et uttrykk fra afroamerikansk slang som betyr å være våken og oppmerksom på sosial forskjellsbehandling. Det innebærer å være spesielt opptatt av identitetspolitikk og engasjert

>>

Foto: Shutterstock

<< i kampen mot urettferdigheter i samfunnet, særlig sexisme, rasisme og annen diskriminering som anses som krenkende.

Adjektivet «woke» oppstod i 1930-årene. Slagordet stay woke («Hold deg våken!» eller «Vær oppmerksom!») ble først brukt av svarte artister og forfattere. Fra 2014 tok Black Lives Matter-bevegelsen i bruk uttrykket for å fokusere på sosial ulikhet.

«Woke» brukes også som skjellsord av den politiske høyresiden. Konservative meningsmotstandere, særlig i USA, mener wokeness («wokehet») er overdreven påpasselighet og «politisk korrekt» årvåkenhet fra venstreliberale aktivister. Kritikerne, som ofte omtaler seg som anti woke, mener «woke-bevegelsen» fører til overfølsomhet, «krenkeshysteri», «kanselleringskultur» og konflikter som splitter samfunnet, polariserer debatten og truer yttingsfriheten.

Politisk korrekt (PK)

Politisk korrekthet, etter det engelske political correctness, på norsk ofte forkortet PK, er en nedsettende betegnelse på ulike forsøk på å endre uttrykksformer eller sensurere

ytringer som kan oppleves som støtende eller diskriminerende. I dag blir begrepet hovedsakelig brukt som del av en kritikk av påstått rådende venstreorienterte oppfatninger i politiske eller sosiale spørsmål.

Begrepet benyttes i identitetspolitisk debatt om utsagn, ideer og oppførsel som brukes slik at man søker å unngå å støte andre i sosiale og institusjonelle sammenhenger, for eksempel når det gjelder kjønn, rase, kultur, seksuell orientering, religion, trosretning, funksjonshemming eller aldersforskjeller, og gjerne når dette gjøres i utstrakt grad. Politisk korrekthet kan også betegne utsagn, ideer og oppførsel som søker å unngå å bryte med normene og idealene i det sosiale miljøet man er en del av. Politisk korrekthet kan være en form for selvensor i offentlig debatt.

I Norge er begrepet brukt i forbindelse med debatter om innvandrings- og integreringspolitikk, hvor innvandringskritiske debattanter påstår at enkelte problemstillinger ikke debatteres av frykt for stigmatisering, og at kritikk av disse forholdene kan støte de gjeldende gruppene.

Cancel Culture

Begrepet «cancel culture» defineres som kollektive strategier av aktivister som bruker sosialt press for å oppnå kulturell utstøtelse av mål (noen eller noe) anklaget for støtende ord eller handlinger. Det er en engelsk betegnelse som ikke har fått en god norsk oversettelse. «Kanselleringskultur», «utestengingskultur» og «utfrysingskultur» er blitt foreslått som norske navn. Fenomenet er beslektet med scenenekt, en strategi hvor en person eller gruppe nektes å slippe til i den offentlige debatten. Fenomenet har historiske forløpere som boikott og svartelisting for eksempel ved at skuespillere eller manusforfattere ikke slapp til i filmbransjen.

«Utfrysingen» innebærer at folk trekker seg unna og slutter å støtte, eller like, en offentlig person grunnet holdninger eller uttalelser fra denne personen. Kravet om utfrysing formidles ofte via sosiale medier. Cancel culture kan også betegne ønsket om å fjerne statuer eller navneplaketter knyttet til personer mange i dag ikke deler holdninger med. •

Vis veileder for både elever og lærere

Bekymring er et fremmedord for lærer Morten Serkland. Selv om det akkurat nå ser ut til å bli et litt lavere elevtall i folkehøgskolen til høsten, har han tro på at dette går over. – Så lenge kjærlighet til elevene er et kjerneord for oss, så vil folkehøgskolen aldri forsvinne.

Av Tom Arne Møllerbråten

Reiselivslærer Morten Serkland (68) har stått lenge i jobben på Grenland folkehøgskole, og helt ferdig er han fortsatt ikke. Til høsten går han ned til 50 prosent stilling. Morten må være et av de beste eksemplene på at det å jobbe lenge enn man strengt tatt må, kan være en vinn-vinn-situasjon for både arbeidstaker og arbeidsplass.

Jeg ba rektor Anne om å beskrive Morten. Det første hun sier er at han er en legende, og at han er svært viktig for skolen. Morten på sin side skryter uhemmet av Grenlands seniorpolitikk.

– Med god seniorpolitikk går det an å stå lenge i jobben før man blir pensjonist.

Men det var på Sunnfjord folkehøgskole han lærte alt om folkehøgskole, forteller han.

– Jeg var utdannet sykepleier og fikk jobb som lærer på sykepleielinje på Sunnfjord i 1981.

>>

Foto: Tom Arne Møllerbråten

«Med god seniorpolitikk går det an å stå lenge i jobben før man blir pensjonist.»

Foto: Tom Arne Møllerbråten

Foto: Tom Arne Møllerbråten

Det har blitt mange turer med elever for Morten Serkland siden han startet i folkehøgskolen tidlig på 80-tallet.

På veggen i klasserommet samler de minner fra turene de har vært på gjennom året.

«Hvordan kan vi gjøre folk til globale borgere hvis vi ikke kan ta dem med ut på reiser?»

<<

I 1988 startet han reiselivslinje på samme skole og må regnes som en av pionerene innenfor det fagfeltet i folkehøgskolen. For at han er glad i å reise, er det liten tvil om. Allerede i 1982 begynte han med reiser til London, før han i 1985 tok med seg elever til Sovjetunionen.

Etter tolv år på Sunnfjord, flyttet han hjemover og begynte som reiselivslærer på Grenland folkehøgskole. Samtidig fullførte han lektorutdannelsen med hovedfag i engelsk. Historie og pedagogikk inngår også i fagkretsen.

Samtidig begynte han i en deltidsstilling

i engelsk ved Skien videregående, en stilling han har beholdt ved siden av 100 prosent stilling i folkehøgskolen fram til i dag. Dette vitner om god struktur over eget liv og godt med ressurser i kropp og sinn, tenker jeg.

Det er ingen selvfølge at det skulle bli slik. Morten er hadde ingen lett oppvekst, noe han skriver om i Manus til morgensamling i dette nummeret. Han beskriver oppveksten sin som dramatisk der det var turbulent på hjemmebane. Hva har det gjort med ham?

– Du har to valg. Enten velger du å synes synd på deg selv, eller så kan du se på din erfaring som en ressurs i møte med mennesker.

Jeg har valgt det siste.

Morten bruker sine erfaringer både i samtaler med elever og personale.

– Jeg har sikkert 100 samtaler med elever i året. Dette har blitt viktigere og viktigere for meg.

Det er akkurat dette som gjør folkehøgskolen unik og som lover godt også for framtiden, mener Morten.

– Vi har tid til dette. Så lenge eleven vil, har vi mye tid til å snakke med dem. Det er så verdifullt. Jeg jobber mye med veiledning til utdanning. Her er det et stort behov. Da snakker vi blant annet om: Hvem er du egentlig? Vi gir dem muligheten til å snakke om slikt.

Og det er ikke bare elever som trenger å finne ut hvem de er. Det gjelder også nyansatte.

«Med erfaring har jeg kommet fram til tre stikkord for min jobb som lærer: Livskvalitet, livskompetanse og livsglede. Jeg jobber ikke med reiseliv, men med livsreisen.»

god oppfølging.

– Jeg syns ansatte i dag er mer dedikerte sammenliknet med hvordan det var for tjue år siden. For mange er det drømmen å jobbe i folkehøgskolen.

– **Har reisevirksomheten forandret seg på den tiden du har jobbet med det?**

– Reiser på 80-tallet var med «happenings». Med erfaring har jeg kommet fram til tre stikkord for min jobb som lærer: Livskvalitet, livskompetanse og livsglede. Jeg jobber ikke med reiseliv, men med livsreisen.

Jeg blir imponert over hvor helstøpt alt ved Morten Serkland er. Dette er folkehøgskole fra A til Å. Han og kona har til og med valgt å bli boende på tunet på skolen. Mens mange skoler har solgt vekk personalboliger, understreker Morten verdien ved at ansatte bor sammen med elevene.

– **Er du en ideolog for Grenland folkehøgskole?**

– Jeg har hatt noe å bidra med, svarer han og understreker at han kanskje er litt ubekvem med å skryte av seg selv. – Men det skal også sies at jeg jobber på en skole som har et mottagelig miljø.

Jeg spør om han har noen hobbyer. Driver han med noe utenfor jobb? Ikke helt overraskende svarer han at jobb og hobby går sammen. I den lange lærersommerferien har han mange ganger jobbet i Sjømannskirken, en jobb som kanskje ikke er helt ulik folkehøgskolejobben.

– Jeg liker å trene, og jeg prøver å få tid til å lese. Det er særlig amerikansk litteratur jeg er interessert i, og en forfatter som John Updike. Men jeg er nå kommet i den alderen at jeg har begynt å lese bøker om igjen.

– Jeg tenkte kanskje jeg skulle studere fransk til høsten. Ta 60 studiepoeng.

– **Hvis vi retter fokuset litt framover igjen. Det har kommet en NOU, har du tro på framtiden for folkehøgskolen?**

– Så lenge kjærlighet til elevene er et kjerneord for oss, så vil folkehøgskolen aldri forsvinne. Også må vi passe oss for at systemet skal bli viktigere enn enkeltindividet, det enkelte mennesket.

– Vi trenger trygge og medansvarlige ungdommer. Vi trenger bidragsytere, og det tror jeg folkehøgskolen er gode på å legge til rette for.

Som reiselivslærer med fokus på livsreisen har han selvfølgelig også gjort seg opp noen tanker om folkehøgskolens reisevirksomhet.

– Hvordan kan vi gjøre folk til globale borgere hvis vi ikke kan ta dem med ut på reiser?

Morten Serkland snakker gjerne om reisens pedagogikk. Og det er liten tvil om at det ikke er «happenings» han tar sine elever med på lenger.

Vi avslutter med noen tips til andre skoler hva Grenland har gjort for at han har kunnet stå så lenge i jobben.

– God seniorpolitikk krever tilrettelegging slik at man kan bli ekstra god på det man er god på. Jeg må skryte av min kollega Erik som jeg har hatt et veldig godt samarbeid med på linja. Og for meg har det, som sagt, også vært at jeg har kunnet ha mange flere samtaler med elever, stipendiater og personale. Det er så verdifullt.

– Jeg har også sluppet å ha tilsyn etter at jeg fylte 60.

Vi kan vel bare fastslå at seniorpolitikken på Grenland folkehøgskole har virket siden 68-åringen fortsatt ikke er helt ferdig med å jobbe der. De er også gode på personalturer og personalsamlinger, understreker han.

Her er personalet i fokus, ikke pengene. Det kan fort bli god folkehøgskole av slikt. •

Øyeblikk

Mange skoler har dyktige fotografer blant både elever og personal. Vi ønsker å vise noen av bildene fra ulike skoler. Her er noen blinkskudd fra **Grenland folkehøgskole.**

«Kanskje skal vi la bilder og film av det «barnslige», som gir krutt til negative stereotypier, forbli internt?»

Foto: Shutterstock

Quo Vadis!?

Nå har det seg sånn at både steg-redaktør Møllerbråten og Mark Zuckerberg har stilt meg spørsmålet «what's on your mind, Jostein»? steg er nok et bedre medium enn Facebook akkurat nå, iallfall for tankene som følger i kjølvannet av prosjekt Veihjelp.

Av Jostein Tvedten,
leder for Prosjekt Veihjelp, IKF/NKF

«Kanskje er det også slik at sekularisering, og økt synliggjøring av frilynt folkehøgskole som «skoleslag», medfører en ekstra utfordring for IKF-skolene?»

Mye har endret seg i skoleslaget vårt, og det har skjedd ganske brått. Fra å være et skoleslag i medvind og årlige rekordhøye søkertall, til at kaka plutselig er blitt for liten til at det er nok til alle. Derfor tenker jeg mye på hva kan og bør de kristne folkehøgskolene gjøre nå?

Markedsføring? Det er nærliggende å tenke at vi må øke og forbedre markedsføringen. Det kan være at vi må det. Samtidig er det frustrerende å tenke på at vi alle bruker store ressurser på markedsføring, når hovedutfordringen er at kaka er for liten. Tenk om vi kunne brukt alle de ressursene på skoleutvikling, god mat og bedre oppfølging av elever som trenger litt ekstra? Når kaka er for liten, og markedsføring er det opplagte tiltaket, forsterkes en situasjon med vinnere og tapere. Det blir enda dyrere å være fattig, når kravene til markedsføringen øker i takt med at «alle andre» gjør det.

Er det virkelig det vi kan og bør gjøre nå? Hvis det er slik at årsaken til nedgangen primært handler om noe annet enn markedsføring, virker markedsføring i beste fall som smertestillende. Det kan hjelpe litt på kort sikt, men du blir ikke frisk av det.

Seriøsitet og substans. Konsekvensene av pandemien, økonomiske nedgangstider og negativt innhold om folkehøgskole på TikTok, har skapt en perfekt storm. Kanskje er det også slik at sekularisering, og økt synliggjøring av frilynt folkehøgskole som «skoleslag», medfører en ekstra utfordring for IKF-skolene?

Dersom vi må avfinne oss med å henge

med på PR- karusellen, bør vi i det minste tenke nøye over hva slags ord, bilder og film vi bruker. Tenke over linjenavn, hvordan vi svarer opp formålsparagrafen med studieturene osv. Kanskje skal vi la bilder og film av det «barnslige», som gir krutt til negative stereotypier, forbli internt? Jeg tror fortsatt på historien om fellesskap og gode fellesskapsopplevelser, bare så det er sagt. Poenget er at vi bør være bevisste på at ord, bilder og film også må bidra til et narrativ om utbytte, seriøsitet og substans. Aller viktigst er det at fortellingen er sann. I et lengre perspektiv er produktet viktigere enn innpakning og reklame.

Friår? Det er lett å synse om årsaken til nedgangen i søkertall, vanskeligere er det å peke på tiltak som kan snu trenden. Skolene er forskjellige, og veien videre må skreddersys for hver enkelt skole. Jeg prøver meg likevel på et spørsmål vi alle bør ta stilling til. Kan det være at mye av det som fram til nylig var en suksessfaktor, nå er med på å forklare noe av nedgangen? Har vi gjort oss sjøl en bjørnetjeneste med i overkant kreative og fancy linjenavn, skoleturer som fremstår som opplevelsereiser mer enn STUDIE-turer – og ikke minst fortellingen om et friår? Selv om vi i bransjen har sluttet å snakke om et friår, så lever oppfatningen i beste velgående der ute. Det hjelper bare delvis å slutte å bruke begrepet, dersom mye av det vi gjør bygger opp under den fortellingen. I dag er det nok de færreste som vurderer et friår, av økonomiske og strategiske årsaker.

I den grad det finnes felles strategier for veien videre, tror jeg dette handler om at vi

alle gjør vårt for å revidere og vitalisere fortellingen om skoleslaget vårt. Den fortellingen bør handle om at folkehøgskole er *nyttig*, både for samfunnet og den enkelte elev. Uformell utdanning er ikke det samme som ingen utdanning, eller utdanning light. Uformell utdanning er en unik og annerledes utdanning med substans og faglig tyngde – med stor verdi for videre utdanning og yrkesliv. Sist, men ikke minst, er folkehøgskole en utdanning for selve Livet – og den utdanningen er vårt skoleslag best på!

Endring og vilje. De beste, uansett bransje og idrettsgren, er de som jobber hardt og bevisst for å bli bedre. Det krever endringskompetanse – og vilje. Jeg tror at vi i kristen folkehøgskolene er tjent med å ta innover oss at det kan ta noen år før er tilbake der vi var før pandemien. En slik situasjon er ikke bare negativ, den byr også på muligheter. Det er nå vi kan jobbe med å gjøre oss relevante, gjøre et godt produkt enda bedre, øke fleksibiliteten vår i møte med usikre søkertall og skiftende trender. Det kan være at vi er mer tjent med å jobbe med hvordan vi kan drive best mulig med færre elever, enn å fortsette som før – i håp om at oppgangen er like rundt hjørnet. Det kan faktisk komme mye godt ut av endringer som hverken var ønsket eller forutsett. Lykke til i arbeidet! •

Bærekraftig og lokal mat på folkehøgskolen

Elevene får servert alle måltider på skolen. Kjøkkenet og matsalen er viktige arenaer for elevenes læring og dannning. Hva som er på menyen og formidlingen av det, er av betydning. Smakfulle, sunne og bærekraftige måltider på skolen kombinert med kunnskap, kan bidra til gode matvaner i livet etter folkehøgskolen.

Foto: Knut Neerland

Av Line Skåland Gilberg,
Framtiden i våre hender

Oscar Flymann i samtale på kjøkkensamlingen på Rønningen.

Gjøre og erfare bærekraft

Da vi spurte elevene på samling hvordan vi skulle arbeide med bærekraft og mat på folkehøgskolene, var svaret «Vi er lei av å snakke om bærekraft. Bare vis oss hva vi skal gjøre, gjør det praktisk og gøy, så er vi med». «Elevene får fnatt bare de hører ordet bærekraft. Hos oss snakker vi for eksempel

ikke om matsvinn, men om sunn fornuft og å ta vare på. Vi appellerer til logikk og involverer elevene», sier Renate Vik Vatlestad, internatleder ved Sogndal.

Folkehøgskoleelevene veksler mellom å bevege seg i bugnende butikkhyller og komme til ferdig servert mat på fulle fat i matsalen. Da er det lett å glemme all innsatsen

Foto: Lukas Blazek/Unsplash.com

Fellessamling på Kongsgården.

som ligger bak maten. Dette vil vi gjøre noe med i prosjektet «Bærekraftig og lokal mat på folkehøgskolen». Gjennom å involvere elever i matlaging og matproduksjon vil de forstå at biffen har sagt mø og er kjærlig stelt av en tålmodig bonde. De vil oppdage at gulerøtter vokser i jorda og erfare at det tar tid å skrelle poteter til en hel folkehøgskole. Forståelse for naturressurser og arbeidsinnsats som ligger bak måltidene som serveres, gir innsikt og respekt. Denne respekten for maten danner grunnlaget for bærekraftige matvalg.

Kjøkkensamlinger

Kjøkkenet er kjernen i arbeidet med bærekraftig mat på skolene. Her gjøres daglig en rekke kompetente vurderinger. Menyene skal ta hensyn til både budsjetter, dietter, mattrygghet, bærekraft, sunnhet og elevenes smak. Det er ingen enkel balansegang.

Dette var utgangspunktet for kjøkkensamlinger på Rønningen og Trondheimsfjord. Her møttes ansatte fra 14 skoler i vinterferieukene for erfaringsutveksling og påfyll. Temaene for samlingen var

- Trygg gjenbruk av restemat og elevinvolvering på kjøkkenet
- Bærekraftig meny innenfor budsjett og diettbegrensninger
- Bruk av verdiløs mat som sau, høne og små grønnsaker

«Utrolig hyggelig å treffe andre kokker fra forskjellige folkehøgskoler rundt om i landet. De driver med så utrolig mye forskjellig. Jeg setter pris på og blir inspirert av å treffe andre», forteller Nina Steinnes, kokk ved Solborg folkehøgskole. Hun er opptatt av å vise frem god

vegetarmat og lære elevene at mat ikke bare skal mette, men også tilføre kroppen næring.

«Det jeg tar med meg fra kjøkkensamlingen, er en idébank. Det har vært interessant å høre hva de andre skolene tenker og gjør», sier Tina Skagen, kjøkkenansatt ved Trondheimsfjord. Hun brenner for at elevene skal få smake mat som er laget fra bunnen av og vil ufarliggjøre vegetarmat.

For mange er folkehøgskole siste stoppested før hybelliv og middagslaging på egenhånd. Da er kunnskapen om hva som serveres på skolen, hvorfor og hvordan det lages, en nyttig bagasje å ha med seg. For å få til dette må kjøkkenets bevisste valg formidles til elever og resten av personalet kobles på. Praktisk pedagogisk arbeid med bærekraftig mat krever samarbeid på tvers av roller og profesjoner i folkehøgskolen.

«Kjøkkenet er elevenes hjem det året de går her og elevene må få eierskap og forståelse for valgene kjøkkenet tar», forteller Oscar Flymann kjøkkensjef på Rønningen.

Mye bra kompetanse

En viktig del av arbeidet med bærekraftig mat handler om å vise frem kompetansen på kjøkkenet og løfte frem alt det gode arbeidet og bevisste grepene som allerede gjøres rundt omkring på folkehøgskolene.

«På Trondheimsfjord er vi gode på å bruke opp restemat, beregne porsjoner og har påmelding til middag. Det gjør at vi har bedre kontroll på hvem som kommer og vi kaster overraskende lite mat», forteller Tina Skagen. På Trondheimsfjord har de tidlig etablert for elevene at «vi kaster ikke mat

på skolen vår». På Sogndal folkehøgskole har de suksess med at kjøkkenet i starten av skoleåret forteller hvordan de tenker og bakgrunnen for valgene de tar. De opplever lite klager og at elevene minner hverandre på det de hørte i begynnelsen av skoleåret når noen stiller spørsmål ved maten som serveres.

Bruk av restemat, mattrygghet og elever på kjøkkenet var tema for faglig oppdatering og spørretime med Mattilsynet på kjøkkensamling. De ansatte ble trygget i hvordan tilsyn foregår og fikk grønt lys for elever på kjøkkenet. Så lenge elevene får en innføring i rutine og er der for å lage mat, er det fullt tillatt at de er på kjøkkenet.

På Lofoten folkehøgskole har de åpent kjøkken og kjøkkenpersonalet har mye direkte kontakt med elevene. «Vi har ofte elever inne på kjøkkenet både til valgfag og hvis elever har lyst til å bli med på ei vakt. Hvis de har en favorittrett de vil ha, for eksempel sushi, kan de bli med på å lage den», sier Leif Stemland, kokk på Lofoten folkehøgskole. «Det er populært. Vi oppfordrer elevene til å gjøre det og passer det for dem, så er de med. Det hender de kommer for å lage kake også». Leif er opptatt av at maten skal være næringsrik og kortreist. På Lofoten er ikke grønnsaker så tilgjengelig, men de har mye fisk. «Elevene er glad i fisk og vi prøver å presentere og lage på nye spennende måter så vi får de tent på å spise det. Det lykkes vi jo også med», forteller han.

Bærekraftig og lokal mat på folkehøgskolen

Skoleåret 22/23 har vært pilotår. Rønningen, Sogndal, Nordfjord, Elverum, Seljord, Trondheimsfjord og Arbeiderbevegelsen folkehøgskole har vært med fra start. Erfaringene fra skolene danner grunnlaget for tilbudet for neste skoleår. Da kan flere skoler bli med. Hva de ønsker å legge vekt på, er opp til den enkelte skole. Det legges opp til ulike fokusområder skolene kan satse på. Felles mål er mer bærekraftig mat på menyen og i undervisning gjennom elevinvolvering og praktiske oppgaver. Dette får vi til gjennom å styrke arbeidet som allerede gjøres, dele og lære på tvers av skoler og roller i folkehøgskolen. •

Ny masteroppgave om stipendiater/andreårselever:

Ungdom med tett voksenkontakt i oppveksten

Foto: Shutterstock

Hva er det andreårselevne opplever som viktig i oppfølging, med tanke på læring og mestring av rollen, i hverdagen sin?

Av Ruth Silje Boklund,
lærer på Stavern folkehøgskole

Jeg har jobbet med ungdommer, ledertrening og utvikling, i litt ulike aldre, i hele mitt yrkesliv. I ti år som ansatt i skolelaget og kristenrussen, og så de siste seks årene i folkehøgskolen. Når jeg skulle skrive en master, var det nettopp noe av dette jeg ønsket å dykke ned i. Jeg valgte å bruke stipendiater/andreårselever og deres rolle som miljøskapere på våre skoler som forskningsmaterialet.

Nysgjerrig. Noe av nysgjerrigheten min handlet om et spørsmål jeg ofte stiller i møte med ungdommer. Jeg lurte, og fortsatt lurer litt, på hva de opplever at de trenger fra oss ansatte, når vi gir dem oppgaver, ledertrening og ansvar? Hva er det som blir kronglete og vanskelig for dem, og hva er det som oppleves som givende og lærende, når vi gir dem oppgaver med stor frihet? Og hvordan opplever andreårselever at vi i folkehøgskolen egentlig er på oppfølging?

Gjennom å intervju andreårselevne ved tre folkehøgskoler rett før og rett etter pandemien, ble jeg faktisk litt klokere på dette.

Aldri fri. Det første temaet som ble tydelig gjennom intervjuene, både før og etter pandemien, handlet om rolleutfordringer. Å være stipendiat på en folkehøgskole beskrev alle informantene som et rolleproblem. Mange opplever det i starten som en unaturlig rolle mellom ansatte og elever.

«Det er vanskelig å vite hva elevene forventer av meg, det er vanskelig å måtte være den som korrigerer andre elever fordi jeg er

stipp, og det er vanskelig å vite hvem jeg skal være sammen med for at ikke andre elever skal føle at jeg favoriserer.»

Dette er noen av beskrivelsene som andreårselever gir på noen rolleproblemer. Etter å ha gjort intervjuene, tenker jeg at dette rolleproblemet og den prosessen som de befinner seg i, handler i starten om en nyorientering i forhold til oppgaver og hvem man er i den nye oppgaven og rollen. På folkemunne kan vi godt kalle det «at det må gå seg litt til». Men det som har vært interessant å se, er at det er nye utfordringer som dukker opp, etter den første nyorienteringen av rollen. Når andreårselevne er kommet over den «første forelskelsen», der man nesten er litt «høy» på nye elever, der de får være i en rolle med litt status, og man lager masse kule ting – da dukker disse nye utfordringene opp. For når har man egentlig «fri»? Kan man velge hvem man egentlig vil være sammen med av elevene? Må jeg alltid tenke på de elevene som ikke fungerer så godt i miljøet og prøve å få de med? Dette er noen av utfordringene som stipendiatene beskriver som det å være på 24/7, eller det at man aldri får fri, og rolleproblemer blir til rollekonflikter når rollen kommer i konflikt med egne behov og ønsker.

Teamutvikling. Nettopp i denne erfaringen som andreårselevne har, at det er krevende å være i rollen, og at det er mye i prosessen som er vanskelig å sette ord på, blir de som er i stippegruppa svært viktige for hverandre. De beskriver hverdagene sine der de blir dratt mellom å få muligheten til å være til stede for elever, og bety masse for miljøet, samtidig som de ofte opplever at rollen fremmedgjør dem i større eller mindre

grad fra elevene. Denne fremmedgjøringen gjør at tryggheten og opplevelsen de har av å være et team, blir så viktig for å oppleve at de kan være seg selv og slippe å være i rollekonflikt et sted i hverdagen.

Dermed blir teamutvikling og teamoppfølging svært viktig for dem, slik at teamet er noe som fungerer. Dette er nemlig det stedet hvor de ikke opplever rollekonflikt. Gjennom disse erfaringene som andreårselevne forteller om, sier de ganske tydelig at det å være et team er noe av det de lærer aller mest av. De lærer å skape, lærer å bli enige, lærer å sette ord på, lærer å lede, lærer det som de kaller «voksenting», som vi kanskje ville kalt god livsmestring og godt lagspill.

Tilbakemelding som metode. Jeg valgte i min oppgave å bruke litt tid på tilbakemelding som metode fordi andreårselevne var ganske tydelige på at de savnet tilbakemelding. De savnet tilbakemelding og bekreftelse fra oss ansatte, på alt det de gjør som vi kanskje ikke ser. Annerkjennelse for det at de er så «midt i alt som skjer» mens vi ansatte drar hjem og lar det ligge til neste dag. Flere informanter beskrev at de savnet en annerkjennelse for at de er i en rolle som de opplever er krevende, og som de ikke får fri fra. Men de savnet også tilbakemelding for å kunne lære mer, for ønske om læring er en ganske stor del av grunnen til at de valgte å være andreårselever. De ønsker å utvikle seg som mennesker og som ledere, og de ønsker tilbakemelding på hvordan de kan bli bedre. Derfor brukte jeg litt tid i oppgaven på tilbakemelding som metode for læring.

Jeg tror vi er ganske gode på mange typer tilbakemelding i folkehøgskolen. Vi er veldig oppmuntrende og rause, og vi er gode på å gi støtte. Men andreårselevne savnet konkrete tilbakemelding. «Hvordan er jeg mot elever, hvordan leder jeg bedre på scenen, hvordan er jeg i klassen?»

«Jeg lurte, og fortsatt lurer litt, på hva de opplever at de trenger fra oss ansatte, når vi gir dem oppgaver, ledertrening og ansvar?»

«Jeg brukte en tilbakemeldingsmodell av to forskere, John Hattie og Helen Timperley. De skriver at målet med tilbakemelding er å få eleven til å reflektere, og det ypperste målet er å lære eleven til å bli sin egen viktigste tilbakemelder. Dette går godt sammen med dialogen og vekselvirkningen som vi har som kjerneverdier i vårt skoleslag. Og vår frihet gir oss all mulighet for å legge til rette for tid til god tilbakemelding, som også har som mål å korte inn avstanden mellom «status – og ønsket mål». Dersom vi hadde vært gode på å bruke tilbakemelding som tydeligere metodikk, ville kanskje andreårs-elever hatt en opplevelse av at tilbakemelding var en viktig del av læringen. De opplever at vi er gode i folkehøgskolen til å skryte – «å si ting som du kunne sagt til mange». Andreårs-elevene jeg intervjuet ønsket å få høre det de kunne lære av, som var personlig og gjennomtenkt, ting som de kunne utvikle seg på og bli bedre på – i tillegg til støtten.

En annen selvstendighet. For oss som har jobbet med ungdommer lenge og merker en endring i kulturen, hva er det vi egentlig merker? Vi vet at ungdommene blir «snillere», mindre bøllete og mer ordentlige. Men det er også noe med selvstendigheten og evnen eller ønsket om å stå på egne ben som er endret.

Den britiske forskeren Anthony Giddens trekker frem en endring i oppdragelsen som en viktig faktor for endringen i ungdomskulturen. Fra slutten av 90-tallet hadde mange foreldre mer tid og penger, og de ble mer til stede og nærværende i alt det som barna foretok seg. Denne nye nærheten fører til at barn som vokser opp i dag, har en annen type selvstendighet enn før. Der selvstendighet før ble skapt og handlet om det man gjorde i frirommet fra foreldrene, så handler selvstendighet i dag om å løse kravene fra samfunnet på en god og for-

«Nettopp i denne erfaringen som andreårs-elevene har, at det er krevende å være i rollen, og at det er mye i prosessen som er vanskelig å sette ord på, blir de som er i stippegruppa svært viktige for hverandre.»

svarlig måte. Og for å gjøre dette er det tryggest å gjøre det i samarbeid med foreldrene. Selvstendigheten skapes altså ikke i frirommet fra foreldre, den skapes med trygghet om at foreldrene i stor grad er til stede, slik at de ikke må stå helt på egne ben.

Dette er viktig å vite for oss som følger opp ungdommer i dag å være klar over. Graden av støtte og tilstedeværelse av voksne har for mange ungdommer vært ganske sterk, og denne forventningen har de på ett vis med seg. Vi som har jobbet med ungdommer lenge, kan kanskje ha merket at det som vi før forventet at de klarte å løse på egenhånd, ikke alltid går like lett nå. De forventer, og har erfaring med, mer voksenstøtte. Kanskje må vi gå en ekstra runde for å gjøre dem trygge på at de kan løse svært mye, og at de har med seg svært mye for å stå støtt som mennesker og i rollen som andreårs-elever.

Oppfølging. Jeg vil tro, som i det meste annet, at variasjonen er stor, også når det også gjelder oppfølging. Jeg har bare tatt for meg tre skoler, og alle disse elevene var svært fornøyde med hvordan skolen hjalp til, fulgte opp, og bidrog slik at de kan løse oppdraget på en god måte, samtidig som de fikk god leder trening. Og jeg tror det er mye god oppfølging i folkehøgskolen. Noe som ble interessant for meg var å se hvor mange situasjoner i hverdagen som rollekonflikten var en utfordring for dem. Dette gjorde at de så det som svært viktig at de fikk nok oppfølging på hvordan teamet fungerte siden dette ble et fristed uten

rollekonflikt. De satte ord på at de trengte nok tid til å få sette ord på prosessen, som handler om hvordan de hadde det, hvordan de hadde det sammen, og hvordan de opplevde at de fikk til oppdraget de var tildelt; å skape et godt skolemiljø, sammen.

En av informantene beskrev det ganske godt slik:

«Vi drar herfra som elever på våren, så kommer vi tilbake som noe annet. Og det litt rart. Når vi begynte som elever (1. året.) så tenkte jeg at stippene - dette kan de, de er proffe. Men når jeg begynte som stipp.»

Vi øver og lytter. Denne prosessen med å lande godt i en ny rolle, skal vi hjelpe dem med – og veilede dem i. Det krever at vi som er rundt dem gir tydelige tilbakemeldinger, lots of love, og er der sammen med dem i både teamprosessen og den personlige prosessen. Og det er ikke alltid at dette er like lett å få til slik de ønsker og trenger. Men de fortjener at vi øver, lytter og prøver.

Lykke til! •

Se også side 44.

Masteroppgave ved Ansgar Høyskole 2022:

Oppfølging av andreårs-elever i folkehøgskolen

En kvalitativ undersøkelse på 3 folkehøgskoler om andreårs-elevers opplevelse av rolleproblemer, gruppedynamikk og møtepunkt med ansatte som skaper læring og mestring.

Ruth Silje Boklund

17 grunner til at jeg er kristen

Rune Tobiassen

Lunde forlag, 2023

Mye resonnerer hos meg

Anmeldt av Johanne Møllerbråten, lektorstudent i norsk

«Alle mennesker tror på noe». I boken *17 grunner til at jeg er kristen* skriver Rune Tobiassen seg gjennom sine grunner til at han velger å ha en kristen tro. Personlig var jeg veldig nysgjerrig på denne boken. Er det gode grunner? Er det velbegrunnede grunner? Eller vil jeg oppleve hele boken som en eneste lang rekke av banale argumenter med lite hold, rynke på nesen og legge den tilbake i bokhyllen enda mer usikker på om jeg tror eller ikke. Jeg kan avsløre at jeg var skeptisk, men også veldig åpen.

Tobiassen skriver delvis biografisk, delvis filosoferende og reflekterende, og delvis argumenterende, og det hele kulminerer i en overbevisning om at Gud finnes, og at den kristne troen er den *mest* riktige troen. Men det er som forfatteren skriver: «Det finnes gode argumenter for at Gud eksisterer, men de er ikke absolutte. Jeg kan ikke argumentere deg til å tro, og tro er ikke nødvendigvis sluttproduktet av en lang argumentasjonsrekke». Jeg må innrømme at jeg skulle ønske det, og jeg skulle ønske boken ga meg et slikt sluttprodukt. Men å tro på noe som har to streker under svaret er en selvmotsigelse. Jeg kan ikke tro og vite samtidig, uansett hvor mye jeg skulle ønske det.

Tobiassen velger å gå i bredden heller enn å gå i dybden, og der syns jeg han lykkes godt. Veldig mange av de spørsmålene jeg sitter inne med, ble tatt opp, og det at boken ikke er en tung faglig bok, gjør den mer tilgjengelig for alle. Boken går inn på flere utfordrende temaer som tvil, det ondes problem og multivers. Forfatteren klarer seg godt gjennom disse temaene, og får de til å virke mindre utfordrende enn de kanskje antas for å være. Sånn sett er jeg veldig takknemlig for å få ta del i hans innsikt og tanker.

Bokdesignet er multimodalt og interaktivt lagt opp ved at du kan scanne QR-koder som er lenket til diverse podcaster, musikk, film osv. som Tobiassen mener er verdt å sjekke ut for videre innhold. Hvert kapittel avsluttes med en oppsummering, og avslut-

ningsvis kan du selv skrive ned hvordan du vil presentere kristendommen på en kortfattat måte. Dette gjør boken interessant og lettlest for både ungdom og voksne, og hvis du ønsker, kan du ta med deg boken og notere i den av og til.

Forfatterenveksler mellom vitenskapelige, emosjonelle og fornuftige begrunnelser. Av og til virker argumentene overfladiske. Det jeg kanskje reagerer mest på er hans kapittel om bønnesvar, og jeg vet ikke hvorfor, men det er som om jeg får en kognitiv dissonans i det øyeblikket jeg leser om at Gud har svart på bønner. For meg er dette vanskelig å svelge, og min umiddelbare tanke er «naturlige årsaker». Men så melder denne tanken seg: Hva er naturlig? Hvis Gud finnes, så må Gud være det mest naturlige som finnes, og da kan man vel si at de naturlige årsakene også er styrt av Gud selv? Jeg skulle ønske Tobiassen skrev mer reflekterende rundt dette, og heller hadde brukt sine erfaringer som et springbrett ut i refleksjonen, og ikke så mye om de forskjellige erfaringene han har hatt. Jeg tror ikke jeg er alene om å møte dette temaet med tvil og spørsmål, og jeg skulle derfor gjerne ønsket mer dybde enn bredde akkurat her.

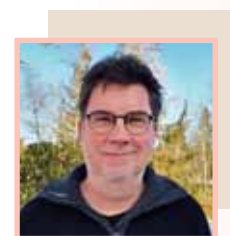
Så hva sitter jeg igjen med? Jeg er veldig glad for å ha lest boken og det er en fin innføring i kristen tro. Jeg forstår mer, mye resonnerte hos meg, og noe var mindre kjennelig. Men hvis du tenker litt som meg, så svarer Tobiassen: «Kanskje du leter etter det ene vanntette beviset, det som gjør at du aldri mer vil tvile eller blir pukka nødt til tro. Det tror jeg ikke du finner, fordi det handler om din frihet», og det er vel både en forbanelse og velsignelse.

Denne boken bør leses av ateisten med berøringsangst og den troende som trenger litt mer kjøtt på beina. Uansett hvor du selv posisjonerer deg, så er det en fin bok å lese for den som ønsker å forstå *hvorfor* nettopp du, naboen din, eller kanskje en fremtidig partner, er kristen. •

Hjelp, jeg skal ha morgensamling!

Fortvil ikke. Her kommer noen råd og tips.

Av Tom Arne Møllerbråten

Generelt vil jeg si at den som har morgensamling alltid bør ha noen tanker i bakhodet:

- **Bekreft elevenes menneskeverd.** De er unike, verdifulle, skapt og elsket av Gud.
- **Snakk sant om hva det vil si å være menneske.** Livet er både godt og vondt. Dagene er både gode og onde. Vi har mulighet for å både gjøre det gode og det som ikke er bra.
- **La alt du sier og gjør preges av kjærlighet og omtanke for elevene.**
- **Danning og folkeopplysning er et mål også her.**
- **Vær ærlig!**

Her kommer noen tips du kanskje kan bruke når du planlegger:

- **En hendelse fra livet ditt.** Er det en hendelse i ditt liv som lærte deg noe viktig om livet? Det kan være noe du mestret, men ofte har vi lært mer av episoder vi ikke fikk set.
- **Del sårbarhet.** Min erfaring er at de morgensamlingene elevene setter mest pris på, er når vi tør å dele sårbarhet eller svakhet. Målet er at de skal kunne speile seg i oss og ikke føle seg så alene med sine svakheter. Vi forteller ikke for å få sympati, men for å snakke sant om livet.
- **Voksenperspektiv på livet.** Livet ser annerledes ut fra perspektivet til en voksen sammenlignet med perspektivet til en ungdom. Kan vi utvide perspektivet til våre elever ved å rope litt hva alder og visdom forteller oss?
- **Et bilde/maleri.** Vis et bilde som har vært viktig for deg, eller som har et viktig budskap. Fortell om hva det er med dette bildet som treffer deg. En ekstra dimensjon av folkeopplysning tilføres hvis det er viktige bilder fra kunsthistorien.
- **En sang.** Mange sanger er kommet til i en spesiell situasjon. Sett sangen inn i en kontekst før dere synger den eller hører på den. Mange sanger blir sterkere og nærere med litt bakgrunnsinformasjon. Tips: Alle

salmene i Salmeboka 2013 er kommentert i boka Stevnemøte med Salmeboka av Vidar Kristensen. Og det samme med alle sangene i den danske Højskolesangbogen i en håndbok laget til denne.

- **En scene fra en film eller tv-serie.** Del dine tanker om denne scenen. Er det noe visdom eller allmenndanning som denne scenen belyser? Hvis det til og med er fra filmer eller serier de selv har et nært forhold til, blir konsentrasjonen ekstra sterk.
- **En person som fascinerer deg.** Har du noen historiske personer du ser opp til? Del dine tanker om hvorfor. Vis gjerne bilde av personen mens du forteller.
- **Les.** Hva med å lese et eventyr? Eller en liten fortelling? Det er mye å hente av gode fortellinger i litteraturen. Og ikke glem alle fortellinger og lignelser i Bibelen. Et utrolig rikt univers.
- **En setning eller tanke for dagen.** Lær elevene et ordspråk, et visdomsord eller en klok tanke elevene kan huske denne dagen.
- **Nyhetsbildet.** Kommenter noe aktuelt fra nyhetene. Hva tenker du om det som skjer? Skap engasjement og håp. Kan det som skjer bidra til å gjøre oss mer bevisste og aktive medborgere?
- **Et tema fra teologi, filosofi eller psykologi.** Lær elevene noe nytt de kan ta med seg videre ut i dagen og videre i livet. •

Manus til morgensamling

Når spørsmålet blir svaret

I hvert nummer av **steg** vil en skole presentere en morgensamling. I dette nummer er det Grenland folkehøgskole og lærer **Morten Serkland** som har gitt oss sitt manus.

I 2015 sa min gode venn, og tidligere kollega, Hallvard Møgster: «Nå skal du og jeg vandre de siste 12 milene av pilgrimsveien mot Santiago de Compostela». Han hadde vandret veien før, for meg var det en ny opplevelse.

I en uke, fra formiddag til kveld, gikk vi på veien, Caminoen, og kjente på energien og gleden over å få gå denne veien som så mange hadde gått før oss. «Buen Camino» var hilsenen som møtte oss fra medvandrere, en hilsen som vi også fikk gi videre til dem vi møtte undervegs. Så fint å ønske hverandre lykke til på veien!

Hallvard og jeg gikk i stillhet, i bønn og i livlig samtale. Ingen av de åtte dagene var like. På dag nummer to av vandringen tenkte jeg: «Nå skal jeg utfordre Gud litt mens jeg går her – stille Han noen spørsmål jeg gjerne vil ha svar på». Min oppvekst var preget av foreldre som ikke klarte oppgaven helt, og jeg sa til Gud: «I dag går jeg for å tenke positivt om noe av det som skjedde i barndommen». Jeg vandret, svetten rant, gnagsår begynte å melde seg, og tanken på et hotellrom lokket. Egentlig glemte jeg hva jeg hadde spurt

Gud om, helt til middagen om kvelden. Da kom jeg på det, og merket at jo, faktisk var det noe som hadde skjedd. Noe lå igjen på Caminoen, noe jeg skulle slippe å ta med meg videre.

Neste dag var jeg fullt ut konsentrert. Nå skulle jeg virkelig gi Gud den store utfordringen: «Hvorfor skjedde alt dette? Hvorfor skjedde en dramatisk ulykke i Peru? Hvorfor skjedde en periode med sykdom?»

Denne dagen var jeg virkelig oppmerksom, og gikk og ventet på svaret. Så, om ettermiddagen, kom det. Ikke som et svar, men som et spørsmål: «Har du noen gang manglet noe?» Geniale Gud, der måtte jeg begynne å svare i stedet! «Nei, egentlig har jeg aldri manglet noe! Jeg hadde et flott fosterhjem hos min tante og onkel, jeg fikk en fantastisk familie i voksen alder, jeg fikk en jobb i folkehøgskolen som har vært en 42 års sammenhengende velsignelse, jeg har venner som beriker livet, ulykken i Peru førte ikke til varige skader, sykdomsperioden er over, og det førte meg nærmere Gud». «Har du noen gang manglet noe»? I stedet for at Gud kom med en lang liste med svar, så var det jeg som hadde svaret. Et enkelt svar, bare to ord: «Nei, aldri». Det gikk

vel ikke alltid som forventet, men alternativene har vært gaver som har beriket livet, gitt trygghet omsorg og mening.

Spørsmålet, som var svaret, stiller jeg fortsatt til meg selv av og til: «Har du noen gang manglet noe»? I tankene går jeg da langs Caminoen, og selv om det kan være forstyrrende elementer som prøver å ødelegge, så er likevel svaret: «Nei, aldri». Guds omsorg er total, kreativ, individuell og velvillig. •

«På dag nummer to av vandringen tenkte jeg: 'Nå skal jeg utfordre Gud litt mens jeg går her – stille Han noen spørsmål jeg gjerne vil ha svar på'.»

Foto: Shutterstock

Med bestemors blikk

Foto: Shutterstock

Hva ser vi rundt oss? Hva ville generasjonene før oss ha sett i samtida vår i dag? Og hvordan kommer framtida til å betrakte oss og det vi er opptatt av i 2023?

Av Victoria Bø,
forfatter, kommunikasjons-
og markedsleder, Normisjon.

Jeg sitter og venter på et fly. Jeg har funnet en skinnstol på flyplassen og har ikke noe annet fore enn å se meg rundt. Jeg funderer på hva bestemor ville ha sett. Hun ville ha vært langt over 100 år i dag. Hva ville hun observert hvis hun var her nå?

Glansa godteri. Jeg gløtter opp på kafeveggen og tavla med oversikt over kaffe. Prisene, hun ville garantert ha blitt sjokkert over prisene, tosifra tall på tavla der, så mye penger for en kopp kaffe.

Hva annet ville hun ha sett? Ville hun ha merket seg de fire smarte barnestolene stilt opp mot en vegg? Ville hun straks ha skjönt hva det var? Bestemor hadde åtte barn, hva ville hun tenkt om disse barnestolinnretningene, fine og så lett tilgjengelige?

Og alt dette glansa godteriet i kiosken der borte, bakverket i kafédisken? Bestemor hadde «bare» hjemmebakst å by på, hva ville hun ment om sukkeret og overfloden av varer som vi har i dag?

Fossefall. På en gigantisk storskjerm er det glimt av fossefall fra Island. En foss går i loop og faller og faller og faller i kaskader av lys. Hva ville hun tenkt om det? Skiltet «kiosk» blinker i neon, alt dette lyset over alt, hva ville hun ha syntes om det? Bestemor som hadde barndommen sin i en tid da elektrisitet ikke var særlig utbygd?

Rydderboten forundrer meg. Den ville

garantert ha overrasket henne. En selvkjørende maskin som byr fram plass til å sette fra seg kaffekopp og tallerken. En robot som rydder og rydder med maskinell tålmodighet, vi er flere som betrakter den med nysgjerrige blikk.

Og hva ville bestemor ha tenkt om disse dype, fine stolene i skinn, ville hun sunket avslappet ned i en av dem? Eller satt seg ytterst på en pinnestol?

Og hva med bestemors mor? Ville oldemor, som jeg bare har sett på svarthvitt bilder, ha sjenert seg over meg som sitter her med løst hår? Oldemor som hadde stramt skaut og ikke smiler på bilder?

Møllesteiner. Oldemor er mørkkledd og hadde et ansiktsuttrykk preget av fysisk slit og alvor. Hva ville hun tenkt ved synet av alle disse reisende, alle disse menneskene på vei på ferie?

Var oldemor noensinne i utlandet? Hva ville hun sagt om utstillingsvinduene med smykker og mangefargede silkeskerf her på flyplassen? Oldemor med sine skaut og lange svarte plagg. Hva ville hun tenkt om klærne vi bruker her i dag?

Oldemor som laget mat fra bunnen av og malte korn på møllesteiner, ville hun ha tatt alt dette rundt meg på strak arm? Tatt rulletrappene opp med selvfølgelighet? Eller klamret seg forvirret og redd til meg, nåtidsmennesket?

Det kan være jeg tar feil, men jeg tror både bestemor og oldemor ville fikset det; livet i dag. Men hvorfor betrakter jeg lufthavnen med akkurat bestemors eller oldemors blikk?

Hva ser vi? Fordi jeg er nysgjerrig på seer posisjonen vår, hva ser vi i dag som de ikke så for 70 år siden? For 90 år siden? For 120 år siden? Og ikke minst: Hva kommer folk til å se 70 år, 90, 120 år fra nå?

Hva hviler vi blikket på i dag som vil være usynlige eller uforståelige om 70 år? Hva er det vi ikke forstår i dag som vi håper vi ettertida har sikten på? Hva ønsker vi at menneskene etter oss tar vare på videre av våre observasjoner, våre oppdagelser, våre liv?

Ordet. I en verden av omskiftelige skygger tenker jeg at Bibelens ord er forunderlig faste. Selve Ordet, Jesus.

Ja, oversettelsene skifter, tolkningene og utlegningene også. Og i dag leser vi kanskje Bibelen på skjerm og ikke på papyrus eller papir. Men Ordet er det samme. Det går det an å feste blikket på. For de som levde på bestemors tid. For meg som lever i dag. For framtida.

Jeg kikker opp fra skinnstolen og ser meg rundt med mitt eget blikk. Jeg tror Ordet er noe av det jeg håper mest at folk har øye for også i 2100. Og i 2113. Og i alle årene som kommer etterpå. •

«Men hvorfor betrakter jeg lufthavnen med akkurat bestemors eller oldemors blikk? Fordi jeg er nysgjerrig på seer posisjonen vår, hva ser vi i dag som de ikke så for 70 år siden? For 90 år siden? For 120 år siden?»

Eldgammel ny i folkehøgskolen

Av Anne Gjerding,
internatleder på Molde folkehøgskole

Det finnes mange superveteraner i folkehøgskolen, så med mine 24 år har jeg ingenting å skryte av. Jeg har blikket festet på her og nå, men ute i sidesynet skimter jeg pensjonsalderen.

En kan si mye om det. For eksempel om identitetstapet som kommer når en forlater et så oppslukende og interessant sted. Men her og nå reflekterer jeg over erfaring og utfordring. Jeg skal ikke snakke om å gå av.

Da jeg var ny. Jeg husker veldig godt hvordan det var å begynne. Jeg lurte på hvor lenge jeg skulle føle meg ny i skoleslaget.

Hvor lang tid vil det gå før rutinene setter seg? Når kommer jeg til å vite hvem kollegene snakker om når de nevner folk som jobbet her før, folk fra andre skoler, ledere som alle burde kjenne til og foredragsholdere som alle har hørt om? Er det lenge til jeg

møter kjente på kurs? Er det lenge til andre vet hvem jeg er? Hvorfor har bygningene så rare navn, og hvor er lageret jeg leter etter? Blir det snart enkelt å ta ordet i møter? Når slutter jeg å våkne med hjerteklapp fordi det er min tur til å ha morgensamling? Blir det enklere å huske navn etter hvert?

Jeg var så sulten på å ta sosialpedagogiske tak. Jeg hadde så mange idéer. Først ville jeg bare riste av meg den litt begrensende følelsen av å være ny. De andre hadde jo erfaring og visste hvordan alt hang sammen.

Gammel. Jeg vil ikke være den som har tenkt alle tanker som er verd å tenke. Jeg vil ikke være den som har prøvd alt som er verd

å prøve. Jeg vil ikke være den som «kills the vibe» hos de yngre. Så hvis jeg gjør det likevel, er det ikke med vilje.

Det er så fort gjort å gå i én av to velkjente grøfter: Enten å tenke, når en pedagogisk diskusjon dukker opp: «Der kommer den igjen, nå kan de andre gå 14 runder før de kommer til den forutsigbare konklusjonen. Jeg holder munn og venter.» Eller å tenke: «Nå kommer en anledning til å øse av teoriene, eksemplene og erfaringene mine. Jeg kan parere enhver skepsis til forslaget mitt med 24 års empiriske detaljer. Jeg kan gi dem en slags fasit.»

Begge deler er respektløst. Og begge

deler dreper andres inspirasjon og hindrer nytenkning i kollegiet.

Erfaring. Når ansienniteten fra én folkehøgskole kan regnes i tiår, har vi blitt eksperter på kulturen som lever akkurat her hos oss. Vi går oss ikke bort i husene, vi blir sultne akkurat til lunsj, vi vet hvem vi skal snakke med for å løse et problem, vi har ikke hjerteklapp før morgensamling lenger, vi kan alle sangene, vi har rasjonelle arbeidsrutiner og kan fordele kreftene gjennom årets små og store spurter.

Vi har virkelig opplevd mye av problematikken før, vi har stått i konflikter og økonomiske nedgangstider, vi har jobbet hardt med

«Jeg vil ikke være den som har tenkt alle tanker som er verd å tenke. Jeg vil ikke være den som har prøvd alt som er verd å prøve.»

>>

Foto: Shutterstock

Foto: Shutterstock

<< utfordrende kull og sjuke elever. Vi har lært oss hva som virker rettferdig, hva som pleier å slå godt an og hva som er morsomt eller ikke. Kollegaene vet hva de kan bruke oss til og vi er litt av et team. Det kan gi oss følelsen av å være en slags ekspert. Men vi må virkelig ta inn over oss at denne erfaringen ikke er den eneste relevante.

Den andre erfaringen. De nye i folkehøgskolen kommer inn med den andre erfaringen. De kommer med ferskere utdanning og sannsynligvis ferskere erfaring fra livet som 19-åring.

Med nye tider, nye generasjoner og nye utfordringer er vi nye i folkehøgskolen alle sammen.

Helt konkret handler det for eksempel om at min generasjon ikke alltid er best egnet til å lansere planer om nye fag eller reise-mål, som treffer nye markeder. Eller at jeg, som var mer enn godt voksen før jeg fikk mobiltelefon og logget inn på sosiale medier, ikke kjenner på problemene ved å være «pålogga» 24/7, fordi jeg ikke er det. Jeg ser heller ikke alle mulighetene som sosiale medier gir.

Forandring. Kravene og metodene i grunnskolen og videregående forandrer seg. Familiestrukturene forandrer seg. Religionens plass i kulturen forandrer seg. Både barndommen og ungdommen forandrer seg. Vi merker at

økonomi, klima og politiske og kulturelle strømninger er globale.

«Skyt meg» hvis jeg noensinne kommer med et «ungdommen nå til dags!», i møte med en ungdomskultur med andre verdier, ferdigheter og utfordringer enn mine. I min familie heter fenomenet «Blåveispiken», som en referanse til at min mamma alltid velger den melodien til selvskevne konfirmasjons-sanger, fordi «det er en sang alle kan». Det er mange år siden det stemte. Tenk det. Hun som alltid har gjort slik lykke med de lange sangene sine. Nå er det hun som ikke henger med på «håpløse melodier», enda så sangglad hun er.

Ny nå. Ikke siden jeg startet i 1999 har jeg vært så ny i folkehøgskolen som nå. Vi har vært nye hvert år, fordi hvert kull er unikt og fordi vi har fått nye kolleger med ny innsikt. Vi har hatt nye planer og idéer å realisere.

Men den sviktende søkningen til folkehøgskolen tvinger oss til å tenke nytt om det meste. Både om årsakssammenhengene og om hvordan vi fortsatt skal holde oss relevante. Vi befinner oss i et nytt landskap, med større alvor og svakere kjøpekraft. Ung-

dommen ror målbevisst mot brygga med fast jobb og sikker lønn, og har ikke tid til noen lystseilas. Foreldregenerasjonen var i folkehøgskolealder under forrige nedgangsperiode, den gang skolene var halvfulle. De tror kanskje at folkehøgskole er for ungdom uten planer og ambisjoner. Sist ble vi reddet av økonomisk oppgang og studiepoeng.

Jeg lurar på hva som skal redde oss nå. Jeg har veldig tro på folkehøgskolen, som det heter.

Men hvilken folkehøgskole jeg tror på, den jeg kjenner fra før, eller den som nå utvikler seg, er ikke lett å si. Jeg håper jeg kan tro på omstillingsevnen, kreativiteten og kjerneverdiene.

Jeg leser at Kirken diskuterer hva de skal gjøre når folk ikke vil komme til gudstjeneste. Det er ufattelig for den som er glad i menighetsliv at andre ikke vil ha det. På samme måte som at folkehøgskoleansatte og tidligere elever undrer seg over at russene 2023 ikke vil ha et fantastisk år hos oss fra august. Vi har jo så mye å by på!

Jeg tror jeg må spørre en av de nye, for jeg vet ikke. Jeg er ny her. •

«Men hvilken folkehøgskole jeg tror på, den jeg kjenner fra før, eller den som nå utvikler seg, er ikke lett å si.»

Hvordan snakker vi om krigen i Ukraina i folkehøgskolen?

Av Helge Simonnes,

tidl. sjefredaktør i Vårt Land

I norske kirker bes det for krigen i Ukraina, men Den russisk-ortodokse kirke støtter iherdig opp om Vladimir Putins invasjon. Hvordan formidler norske folkehøgskolelærere noe så åpenbart motsetningsfylt til elevene?

Verbum forlag har nettopp gitt ut boken Putins hellige krig. I arbeidet med denne har jeg vært tvunget til å gå inn i vanskelige problemstillinger knyttet til trosformidling. Det er mye som ikke henger på greip når religion blir en så sterk faktor i en bestialsk krig.

Jeg tror at mange ungdommer også funderer over hvorfor det er så inkonsistent. For mange lærere kan det være vanskelig å gi gode svar til elevene. Så vanskelig er det at mange formidlere velger tausheten, men det betyr ikke at elevene slutter å gruble.

I forbindelse med utgivelsen av flere bøker om hvordan religiøst språk og retorikk kan benyttes av maktsøkende politikere, har jeg holdt mange foredrag i biblioteker, senioruniversiteter, sjømannskirker og tema-kvelder i menigheter. Ofte er det godt voksne som møter opp. Mange er tidligere lærere, men de har ikke lenger noen aktiv formidlingsoppgave overfor ungdommer.

Dette er bakgrunnen for at jeg har laget et undervisningsopplegg som er beregnet for folkehøgskolelærere. Mitt viktigste mål med opplegget er å få i gang en refleksjon som i neste omgang kan være til pedagogisk hjelp i skolehverdagen

Kort om boken Putins hellige krig:

I boken har jeg belyst hvordan Putin i over 20 år har maktet å innynne seg hos Den russisk-

ortodokse kirke gjennom å fremheve betydningen av hans personlige kors og ortodokse helgener. Samspillet mellom president og patriark er basert på det som kalles for russkij mir-ideologi, nemlig at Russland har fått et gudegitt oppdrag i å bringe verden tilbake til Gud. Forfatteren beskriver hvilke farlige virkninger det gir når kirken som en viktig institusjon blir fjernet av en maktsøkende politiker som vil gjøre Russland stort igjen. Russlands president ble straks applaudert av den mektige patriark Kirill i Den russisk-ortodokse kirke. Prester har fulgt opp med å velsigne Russlands våpen, og en biskop hevdet at invasjonen var en nødvendig krig mot Antikrist.

Putin spiller her på samme strenger som mange andre ytre høyre-politikere rundt om i verden, som for eksempel Donald Trump i USA og Viktor Orban i Ungarn. Gud, nasjonen og familien er viktige ingredienser i denne retorikken.

Om kurstilbyder Helge Simonnes

Han er tidligere sjefredaktør i Vårt Land fra 1991 til 2016 og har skrevet flere bøker om sammenblandingen av religion og politikk. En Gud for de mange med undertittelen Vær varsom med det åndelige språket kom ut i 2016. Kampen om korset i politikken ble utgitt i 2019 og Trump, Gud og kirken i 2021. Putins hellige krig kom ut våren 2023.

Dersom kursopplegget er av interesse, er det bare å ta kontakt med Helge Simonnes på e-post-adressen: helge@simonnes.no. Han kan også kontaktes på telefon 91336198. •

Høringssvaret er levert

30. april er høringsfristen for NOU 2022:16 «En folkehøgskole for alle». Folkehøgskolerådet har nå ferdigstilt og sendt inn høringssvaret til Kunnskapsdepartementet.

Folkehøgskolerådets svar skal gi Kunnskapsdepartementet råd om hvordan myndighetene kan være med på å forme en folkehøgskole som vil stå seg godt i framtida. Det handler om kvalitet og innhold i framtidig drift for små, mellomstore og store skoler og hvordan rammevilkårene kan være med på å gi muligheter for et godt tilbud for alle typer elever i framtida. I tillegg må myndighetene bidra til at folkehøgskolene får den friheten skoleslaget trenger sett opp mot myndighetenes behov for kontroll av midlene de overfører. I dette bildet skal det også tilrettelegges for at alle kan søke seg til en folkehøgskole uavhengig av egen og foresattes økonomiske, sosiale eller fysiske bakgrunn. Vi mener at Folkehøgskolerådets svar vil være med på å legge et godt grunnlag for Kunnskapsdepartementets videre arbeid med å endre lov og forskrift.

Positiv holdning

Så godt som alle som har uttalt seg om NOU 2022:16 «Framtidas folkehøgskole» er glade for den positive holdningen utvalget har vist folkehøgskolene som et viktig skoleslag i Norge. Utvalget har også understreket at de må være viktige også i framtida. Samtidig peker utvalget på en rekke områder hvor vi kan bli bedre.

FHF og NKF satte NOU-en på dagsorden i sine Rektorforum/Lederforum allerede i desember og Folkehøgskolerådet brukte alle dagene på sitt Rektormøte i januar til å drøfte mange ulike problemstillinger i NOU-en. I tillegg har organisasjonene kjørt sine prosesser og spilt inn til rådet underveis. Prosessen har vært lang og omfattende og det har vært ulike meninger og friske diskusjoner, men alltid holdt i en god tone. Folke-

høgskolerådet har vist en forbilledlig evne og vilje til å lytte til hverandres meninger, forstå. Slik har rådet arbeidet seg dypt inn i problemstillingene og evnet å formulere uttalelser sammen som hele rådet har sluttet seg til.

«Så godt som alle som har uttalt seg om NOU 2022:16 «Framtidas folkehøgskole» er glade for den positive holdningen utvalget har vist folkehøgskolene som et viktig skoleslag i Norge.»

Økonomi – ikke konsekvensutredet

Flere av de som har uttalt seg om utvalgets forslag har vist til usikkerhet om de økonomiske konsekvensene av forslagene. Dette er ikke overraskende. Utvalget skriver selv at de «på grunn av begrenset tid ... har det ikke vært mulig å beregne konkrete økonomiske og administrative konsekvenser av alle tiltak».

Folkehøgskolerådets økonomiutvalg, som er oppnevnt av Folkehøgskolerådet og sammensatt av personer fra både små og store skoler fra begge greier, har derfor gjennomgått de økonomiske forslagene og regnet på konsekvensene for skolene. Å se nøye på hvordan de økonomiske virkningene av forslagene som utvalget har foreslått i tilskuddsordningene, er både legitimt og viktig. Det er ikke det samme som å sette seg på bakbeina og ikke ville ønske endringer for skoleslaget.

Tilskuddssystemet må være innrettet slik at det gir et godt driftsgrunnlag både for store, mellomstore og små skoler. Et velfungerende tilskuddssystem er avgjørende for drift av folkehøgskolene. Utvalget fikk i mandat å

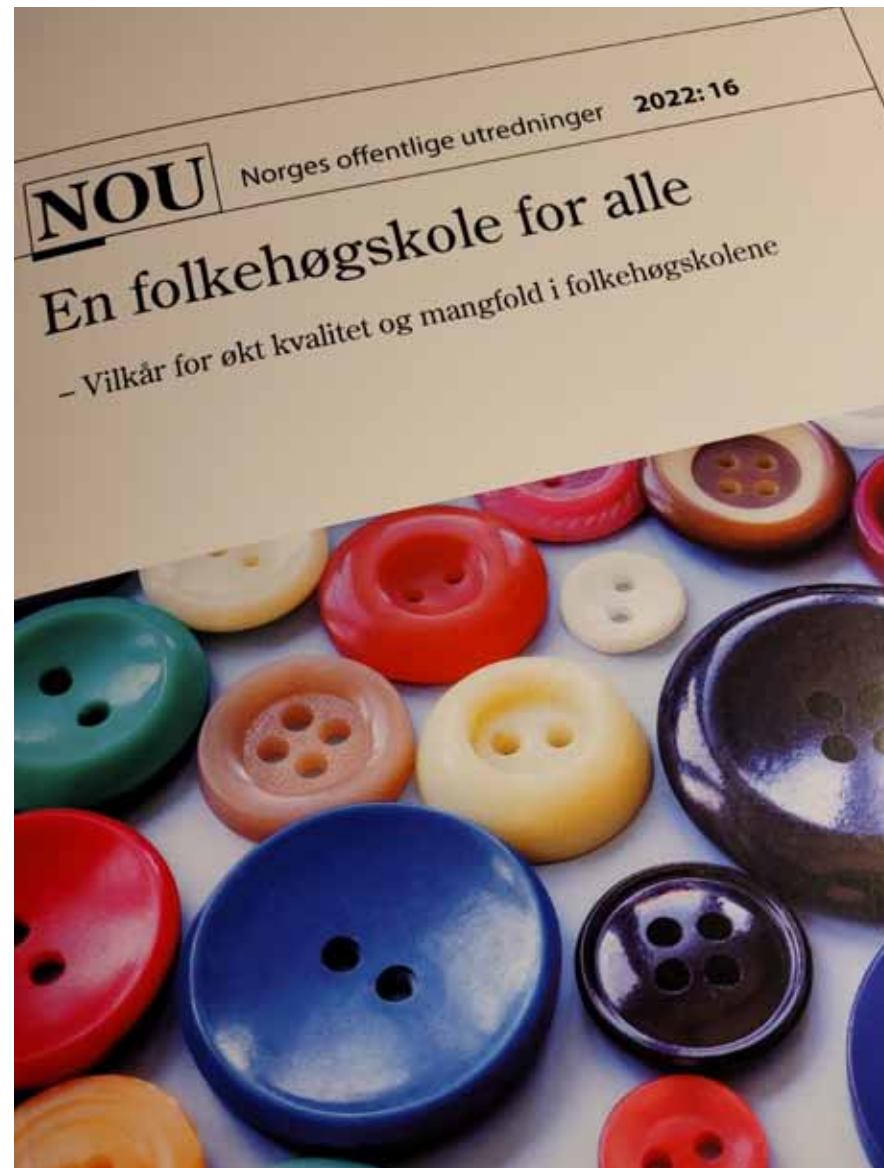
se på dette samt hva folkehøgskolenes samfunnsmandat skal være og hva som kjenner tegner god faglig kvalitet i skoleslaget. Om det viser seg at en skole «taper» en million kroner på et nytt tilskuddssystem vil skolen neppe legge seg ned. Den vil heller gjøre det den kan for å trekke til seg flere elever. Det betyr at det vil være konkurranse om elevene uansett hvordan vi vender og vrir på systemet.

Innsyn og kontroll

NOU-en kommer med flere forslag som handler om transparens, innsyn og kontroll. Her har Folkehøgskolerådet kommet med en rekke anbefalinger og hilst økt tilsyn velkommen. Det er interessant at det som oppleves som mangel på transparens i all hovedsak er utfordringer myndighetene har påført seg selv. Da folkehøyskoleloven sist ble endret, trakk staten seg «tilbake» og folkehøgskolesektoren fikk økt «frihet». En rekke detaljerte beskrivelser av regler for folkehøgskolene ble opphevet i 2003. Her forsvant tilsynsmannsordningen, regler for administrasjonsordningen, beskrivelse av elev- og ansattes rettigheter og plikter mm. Også avdelingen

Av Anne Tingelstad Wøien, daglig leder i Folkehøgskolerådet

i Kunnskapsdepartementet forsvant. (Dette var før Udir ble opprettet i 2004.)

Transparens og ansvar

I de siste ca. 20 årene som har gått fra forrige lovendring har det i hovedsak vært Folkehøgskolerådet som har ivaretatt oppgavene som tidligere ble utført av Kunnskapsdepartementet (noe er også overført Udir selv sagt). At gjennomsiktigheten oppleves som dårligere for myndighetene, er derfor naturlig – de har selv valgt å ikke ha, eller be om tilgang til, den informasjonen de

hadde tidligere.

Folkehøgskolerådet hilser myndighetene velkommen til å påta seg et større ansvar for å gjøre folkehøgskolesektoren så transparent og offentlig tilgjengelig som mulig. Vi vil hjertelig bidra til å opplyse. Det vil også gjøre det lettere for de som vurderer å gå et år på

folkehøgskole å finne ut av hvordan skolen de ønsker å gå på er, og hvor mye linjen de ønsker å gå på koster. Det er også av interesse for samfunnet utenfor skoleslaget.

Hvorfor mindre i lån fra Lånekassa

Myndighetene bruker om lag en milliard på folkehøgskole i året. Dette er midler som i hovedsak går til undervisning. Elevene må, som i universitetene og høyskolene, betale for å bo, spise og å reise på studieturer. Men – det er ikke forståelig at elever som har omtrent akkurat samme antall undervisningstimer som et studieår i universitet eller høyskole, ikke har mulighet til å søke om like stort lån i Lånekassa.

En «folkehøgskole for alle» krever også at alle skal ha økonomisk mulighet til å gå på folkehøgskole. Lånemulighetene må stå i forhold til antall studiedager. Det er omtrent likt. Myndighetene bør vektlegge elevenes utbytte av et folkehøgskoleår ut fra folkehøgskolelovens formål og reflektere over at det faktisk er et lovfestet krav om 190 dagers undervisning. At skoleåret ikke gir formell kompetanse er uvesentlig. Det kreves heller ikke at du avlegger eksamen for å få studielån når du går på et universitet.

Folkehøgskolen må styrkes

Oppsummert er det nå viktig at vi sammen bidrar til at en eventuell ny folkehøgskolelov med forskrifter styrker folkehøgskolene og legger til rette for at elevene kan velge folkehøgskole som et naturlig sted for utvikling og vekst. Sammen kan vi forme en folkehøgskole som vil stå seg godt i framtida. •

«Det er interessant at det som oppleves som mangel på transparens i all hovedsak er utfordringer myndighetene har påført seg selv.»

Foto: Shutterstock

Elevstipendiatene som tema for selvevaluering?

I september 2022 var en gruppe folkehøgskoleansatte samlet til kurs om undervisning og oppfølging av leder- og treningsselevene. Under refleksjoner over veien videre ble vi sentralt utfordret på å lage tydeligere retningslinjer om elevstipendiatene.

Vi vil gjerne utfordre flere skoler til å velge dette som fokusområde for neste års selvevaluering. Om dere velger dette vil vi bruke materialet som et grunnlag og utgangspunkt for videre arbeid med utredning og formidling. Vi ønsker også å gi dere som arbeider med dette mulighet til å møtes og utveksle erfaringer underveis i året eller i etterkant av innleverte

rapporter.

Vi overlater til dere å spisse problemstillingen mer om dere ønsker det. På NKF kurset om denne elevgruppen høsten 2022 hadde vi særlig fokus på undervisning og oppfølging. Dette er sentrale tema, men det er like interessant for oss om dere ser nærmere på rolle og rolleforståelse, oppgaver, hva stipendiatene tilfører skolen, hva de sitter igjen med, utvelgelsesprosessen og konkrete erfaringer dere har gjort som handler om den type skole dere er etc. Det er også spennende om dere har gjort noen endringer i tilbudet og gjennomføringen av stipendiat-året som dere evaluerer og reflekterer

over. Et annet forslag kunne vært å hente inn informasjon fra tidligere stipendiater og se på hvordan de vurderer hva de sitter igjen med; nytte og personlig utbytte, f.eks. fem år eller mer etterpå.

Det vil komme et rundskriv om dette, men ta gjerne kontakt med Marie Wiland om dere alt nå vet at dere er interessert i et slikt prosjekt. Dersom dere velger elevstipendiatene som fokusområde, er ikke tanken at det skal medføre mer arbeid med selvevalueringen. Dere vil få tilbud om oppfølging underveis om dere ønsker det og en tilbakemelding på arbeidet i etterkant. I tillegg vil dere få mulighet til å lære mer om hvordan andre skoler arbeider med dette. •

NKF er på Facebook!

Endelig er NKF på Facebook. Siden skal være til inspirasjon og oppdatering for ansatte på de kristne folkehøgskolene og er ikke ment som en debattsider.

På Facebooksiden legger vi ut arrangementer, kurs og samlinger.

Hver uke legger vi også ut en bønn. Vi ønsker å finne måter vi kan bygge fellesskap og støtte hverandre i arbeidet på de kristne folkehøgskolene.

Send gjerne forslag til bønner til marie@ikf.no som vi igjen kan legge ut og dele med alle!

Illustrasjon: Vecteezy

Forsking om autismevennleg miljø i folkehøgskulen

NOU 2022:16 «Ein folkehøgskole for alle» vert det retta søkjelysmot underrepresenterte grupper i folkehøgskulen og tiltak som kan redusere barrierer for desse. Det vert løfta fram at mangfald i bakgrunn og funksjonsnivå er ein ressurs, og at folkehøgskulen er særskilt godt eigna som inkluderingsarena. Samstundes vert det understreka at for lite mangfald i elevgruppa er ei av dei største utfordringane folkehøgskulen har i dag. Rapporten frå Unge funksjonshemmede i 2019 viste mellom anna at berre 30 av 80 folkehøgskular kunne gje eit fullverdig tilbod til elevar med autismespekterforstyrningar (ASF). Det har vore lite forskning i folkehøgskulen samanlikna med andre delar av utdanningssystemet, og i NOU 2022:16 blir både myndigheiter og folkehøgskulesektoren oppfordra til å samle

informasjon om korleis ein arbeider for å gjere folkehøgskulen meir inkluderande.

No vil masterstudent i spesialpedagogikk Ingfrid Grimstad sjå nærare på kva som vert gjort for å skape eit godt og trygt læringsmiljø for elevar med autismespekterforstyrningar (ASF) i folkehøgskulen. Ved å undersøkje kva erfaringar eit utval lærarar på tilrettelagte linjer har med å skape autismevennlege miljø, vonar ho å kunne bidra til ny kunnskap slik at fleire elevar med ASF får eit fullverdig tilbod. Ingfrid arbeider som linjelærar på Bo.Aktiv-linja ved Sunnmøre Folkehøgskule.

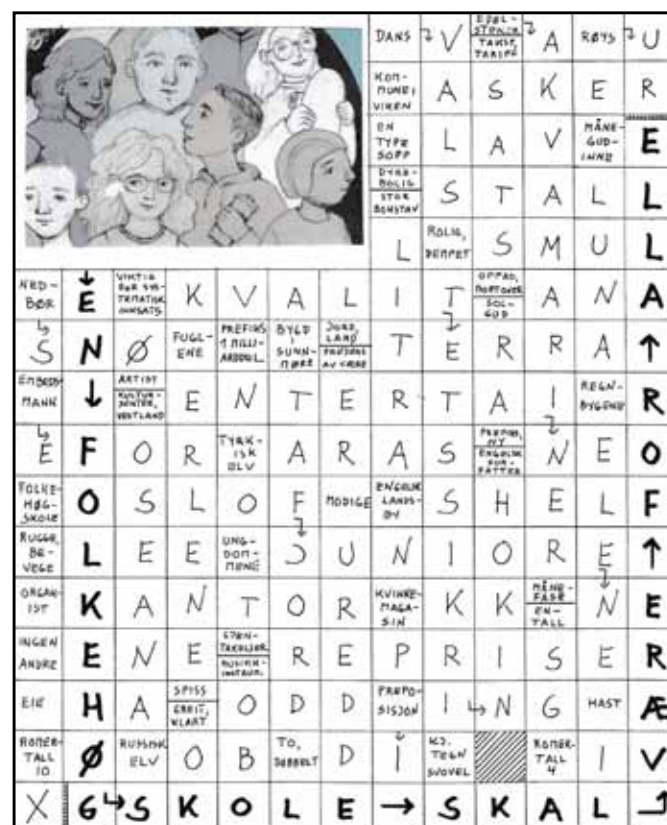
Planen er at prosjektet skal vere ferdig 1. juni neste år, så no oppfordrar ho lærarar til å melde seg som intervjupersonar. Er du interessert, send e-post til: ingfrida@gmail.com •

**20 spørsmål til din allmenndannelse
– eller bare for moro!**

Fasit fra nr 1/2023

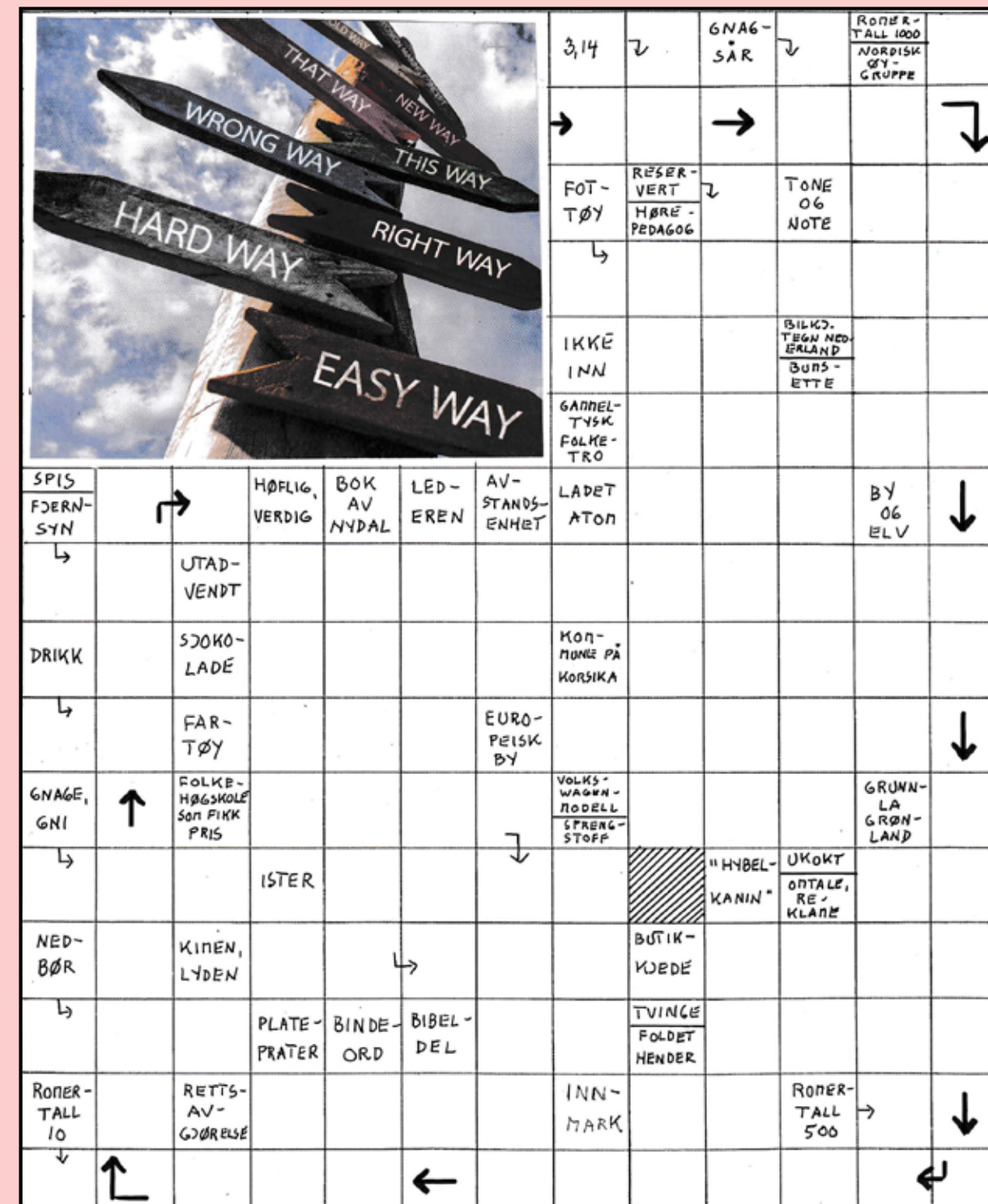
1. Hva het Olav den hellige?
2. Hva er Yggdrasil i norrøn mytologi?
3. Hva er en skald?
4. Fra hvilket land kommer Spotify?
5. Hvem skrev boken **Brødrene Løvehjerte**?
6. Plasser disse svenske byene fra sør til nord: Stockholm, Göteborg, Uppsala, Malmö.
7. I 2023 tar Åge Hareide over trenerjobben i fotball for hvilket land?
8. Hvor ligger Leonardo da Vinci internasjonale flyplass?
9. Hvis en person opptrer belevent, hvordan opptrer da personen?
10. Hvor mange kuler på bordet er det når man spiller 8-ball biljard?
11. Hva het Nordvestlandet folkehøgskole før den fikk dette navnet?
12. Hvem er rektor på skolen?
13. Hvordan ser skiltet for riksvei ut?
14. Hvem er kjent for å ha skrevet «Gud er død»?
15. Hvem er kjent for å ha skrevet «Hvis Gud er død, er alt tillatt»?
16. Paulus ble født i Tarsos. Ligger byen i dag i Hellas, Tyrkia, Libanon eller Israel?
17. Hvilken bok i Det nye testamentet kalles også Acta?
18. Hvilken militær grad har Dag Otto Lauritsen i Kompani Lauritsen?
19. Hva het Charles Darwins mest kjente bok?
20. Hva heter selskapet som eier Facebook, Instagram og WhatsApp og Messenger?

1. Olav Haraldsson: 2. Verdensstreeet: 3. En norrøn dikter: 4. Sverige:
5. Astrid Lindgren: 6. Malmö, Göteborg, Stockholm, Uppsala: 7. Island:
8. Roma: 9. Dannel, kultivert: 10. 15: 11. Høgtun: 12. Barte Grøteide:
13. Hvit veinnummer på grønt, firkanet skilt: 14. Friedrich Nietzsche:
15. Fjodor Dostoevskij: 16. Tyrkia: 17. Apostlenes Gjerninger: 18. Oberst:
19. Artenes opprinnelse: 20. Meta

Fast:

Kryssord

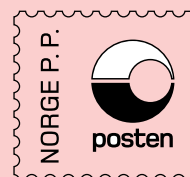
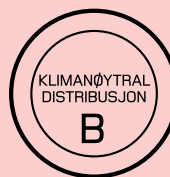
Kryssord: Rolf Bangseid. Fasit kommer i neste nummer.

ISSN 2535-3284

Returadresse:

IKF

P.b. 9140 Grønland
0133 Oslo

Illustrasjon: Karoline Holhjem Soldal

Du trenger ikke være ansatt i folkehøgskolen eller være medlem av NKF for å abonnere på steg. Abonnement tegnes hos Hilde på NKF-kontoret: hilde@ikf.no. Kr 200 for ett år.

TEMA FOR NESTE NUMMER: Omdømme
Frist for innlevering av stoff: 1.september